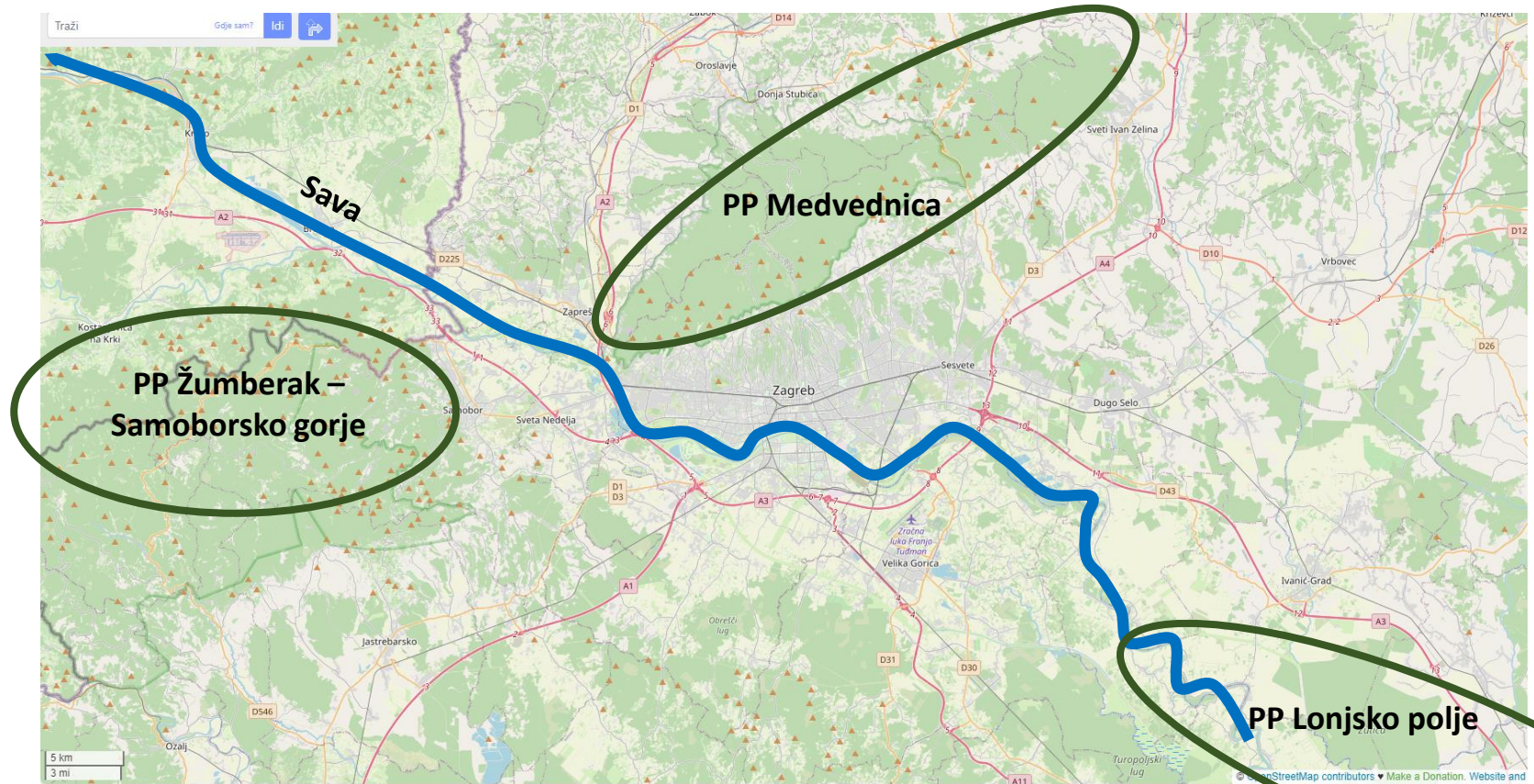
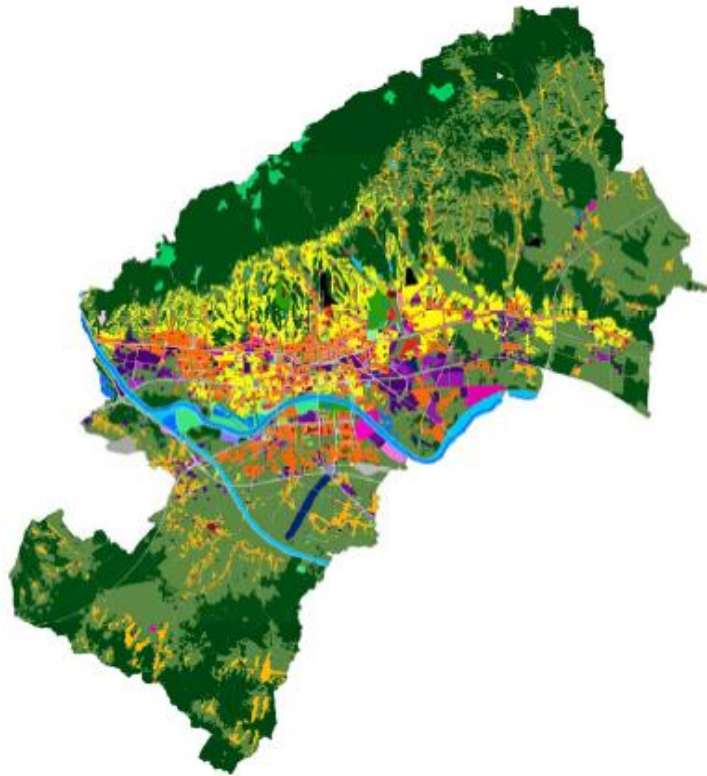

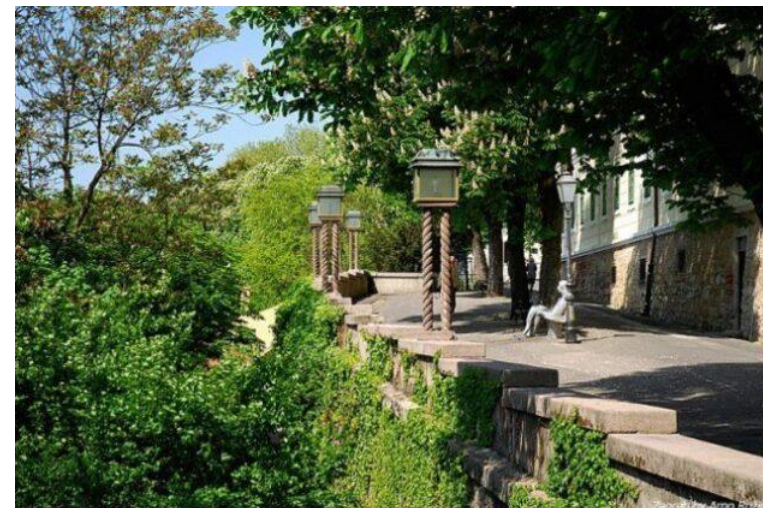
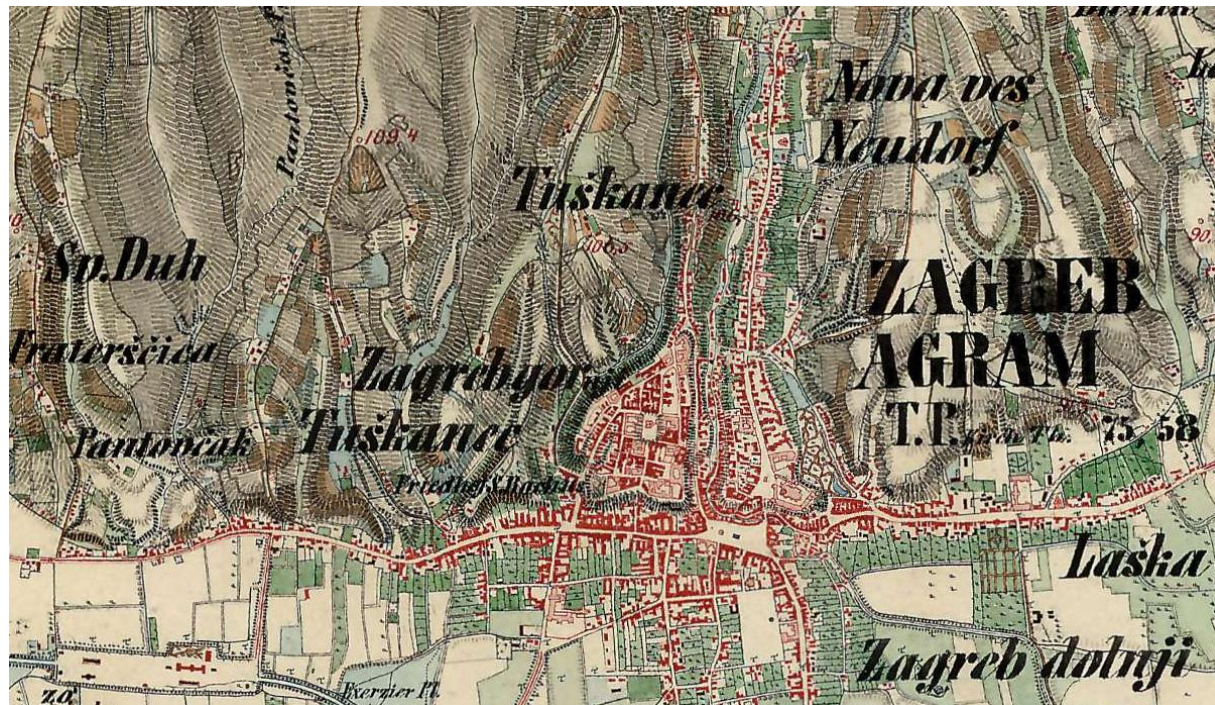
Zeleni pristupi u prostornom planiranju za održivije i otpornije gradove

Nikša Božić, dipl.ing.arh.
Društvo arhitekata Zadra, 9. prosinca 2025.

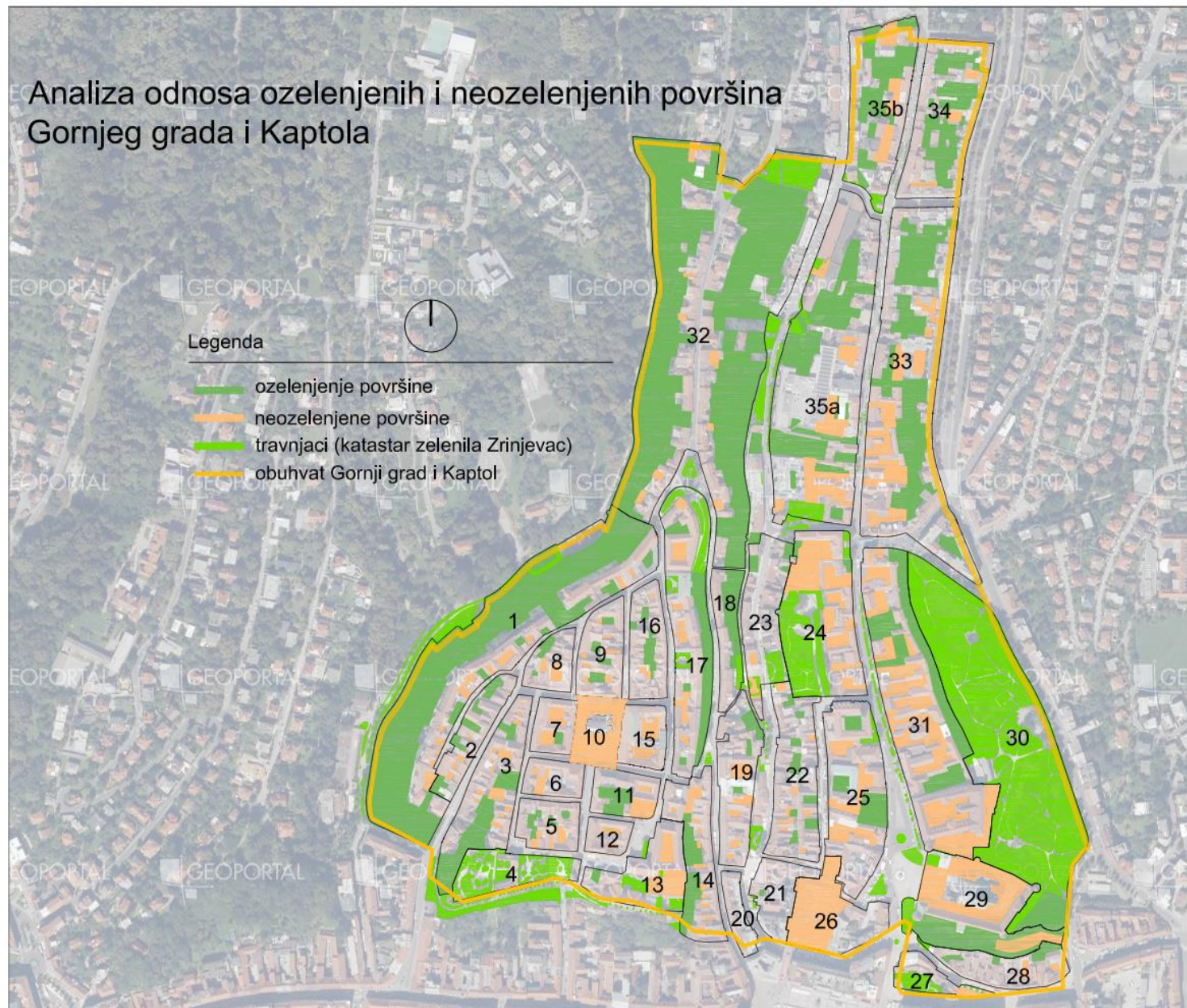
Zagreb – širi prostorni kontekst

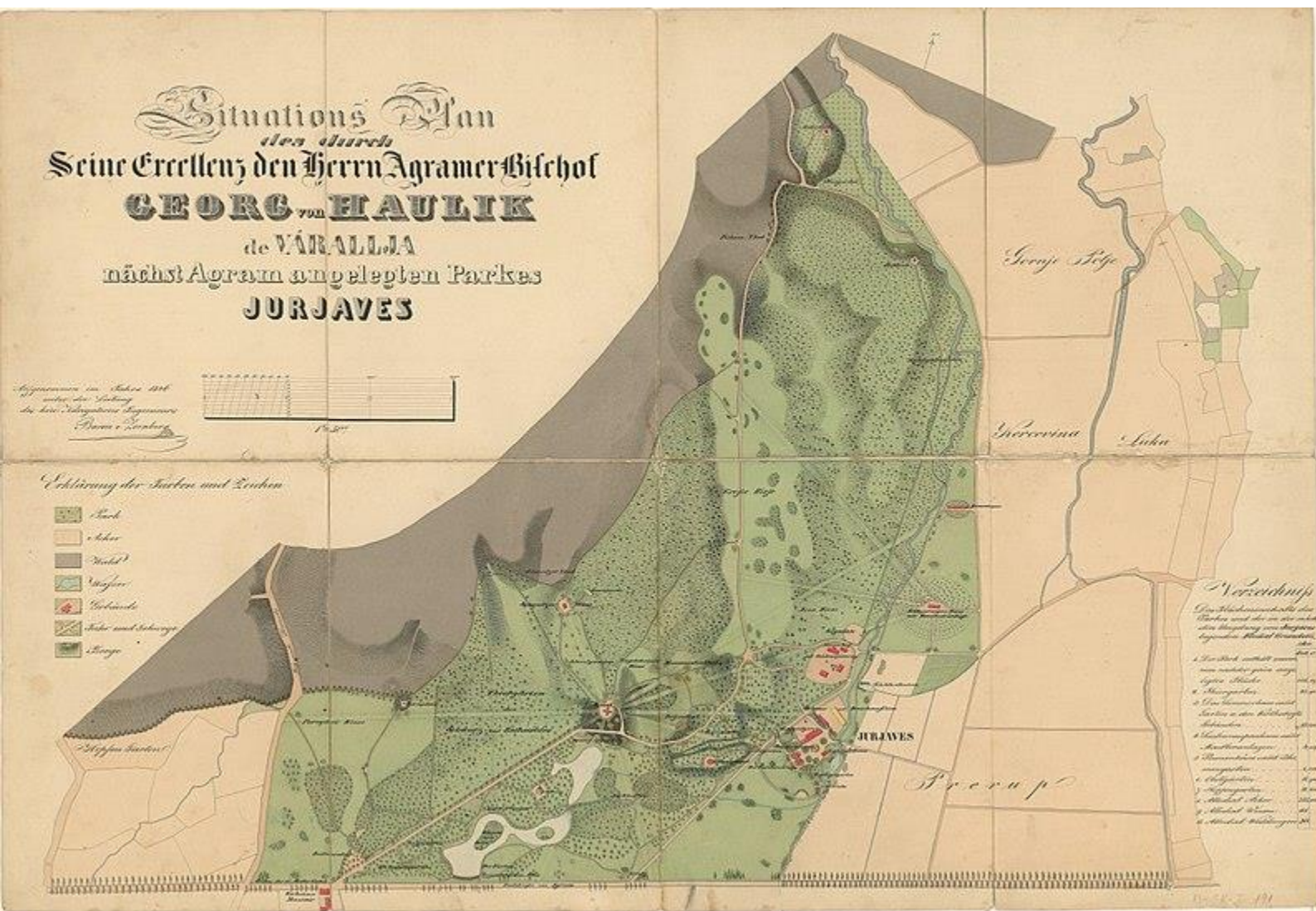
Zagrebački urbanizam i zelenilo: kratki povijesni pregled

Zagrebački urbanizam i zelenilo: kratki povijesni pregled

1838. Plan parka Maksimir

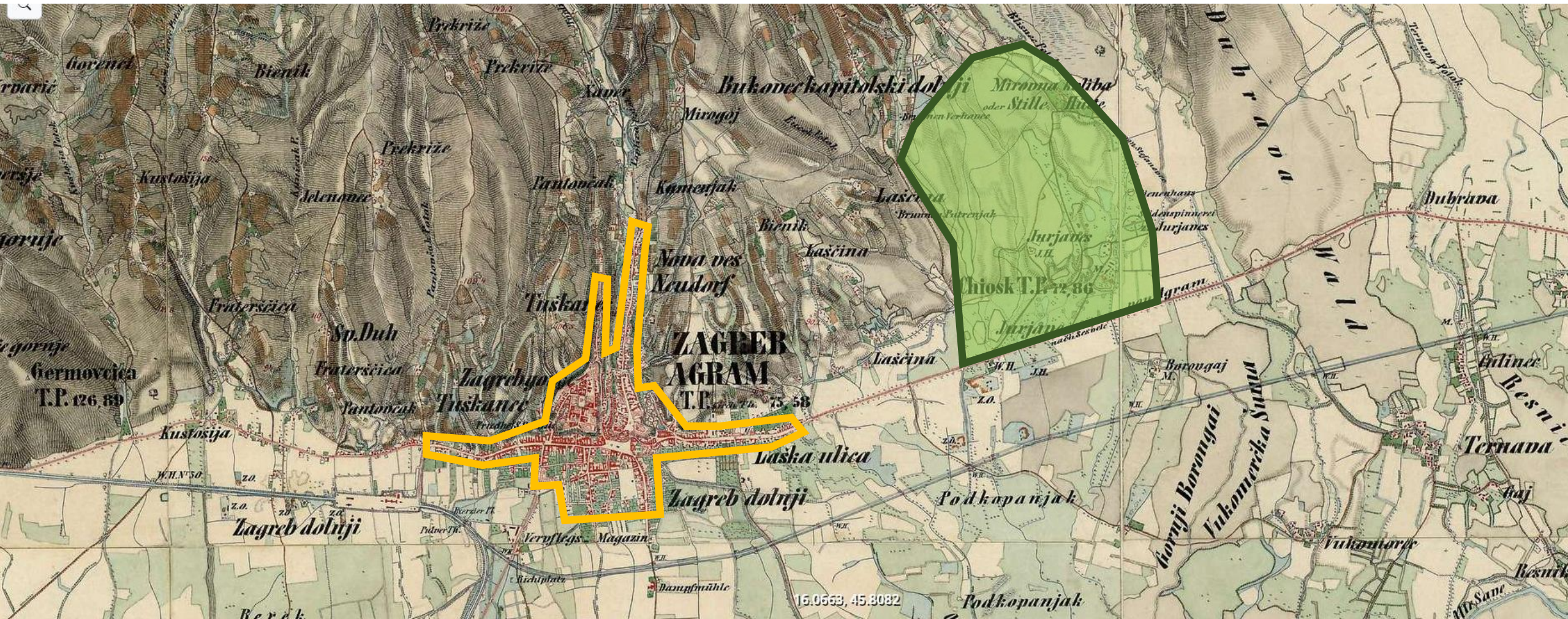
1787. Maksimilijan Vrhovac imenovan zagrebačkim biskupom

1794. Maksimir otvoren za javnost kao jedno od prvih javnih šetališta u Europi

1837. Juraj Haulik imenovan zagrebačkim biskupom

1838. Haulik angažira skupinu iskusnih austrijskih umjetnika koji su oblikovali carske perivoje u Laxenburgu, Schönbrunnu i Hetzendorfu, u blizini Beča: MICHAEL SEBASTIAN RIEDL, Franz Schücht, Leopold Philipp, Franjo Serafin Körbler, Joseph Käschnann, Antun Dominik Fernkorn, Anton Kothgasser, Bartol Felbinger.

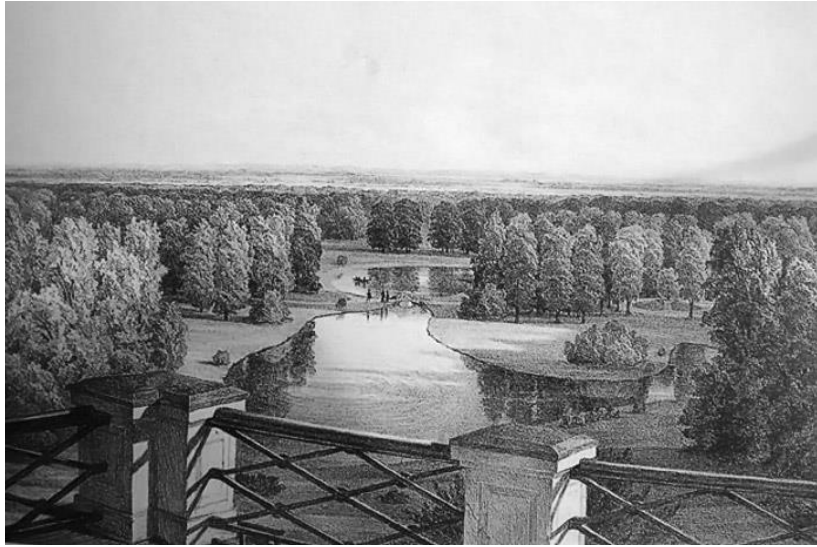
1838. Plan parka Maksimir

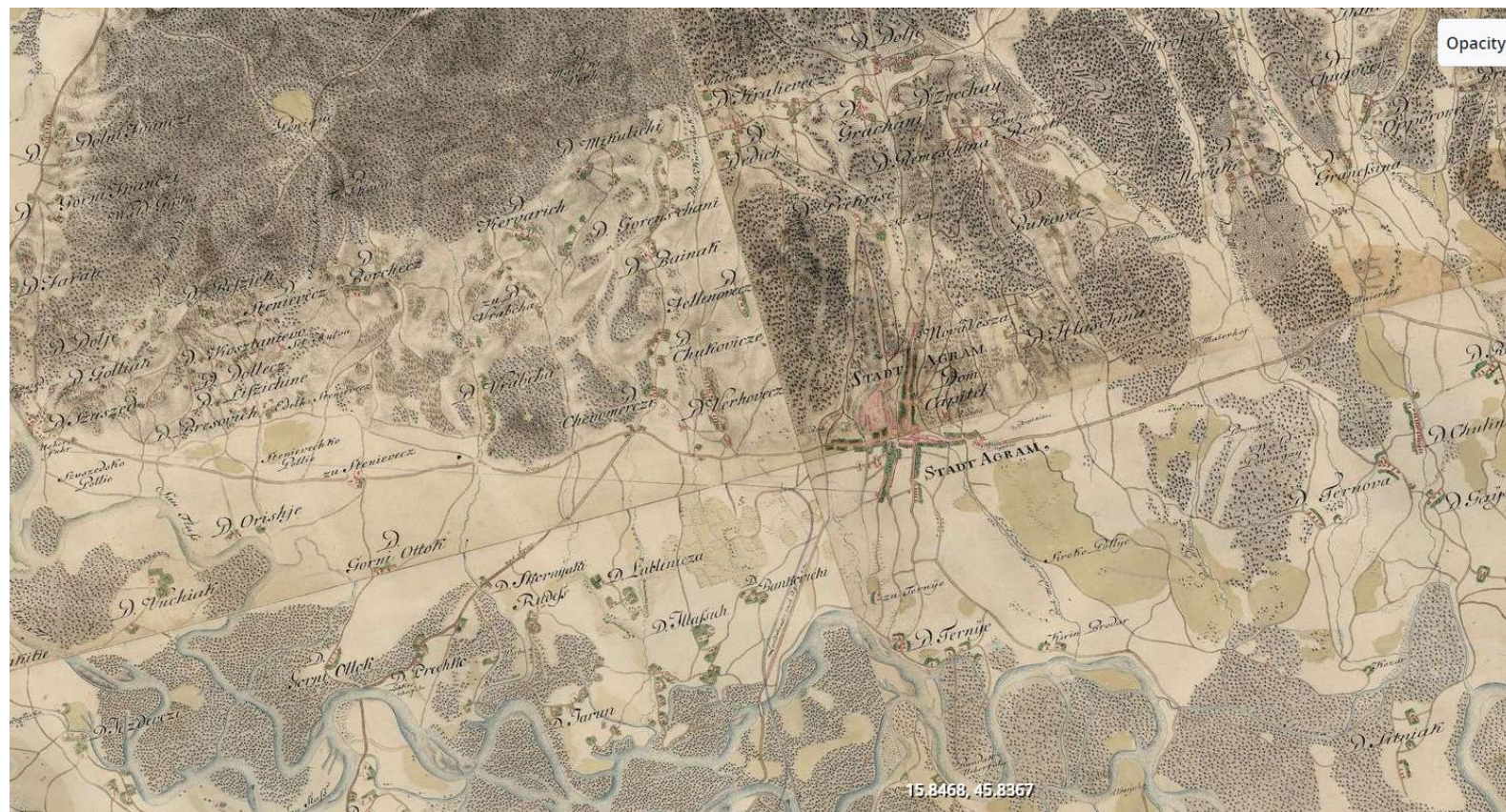
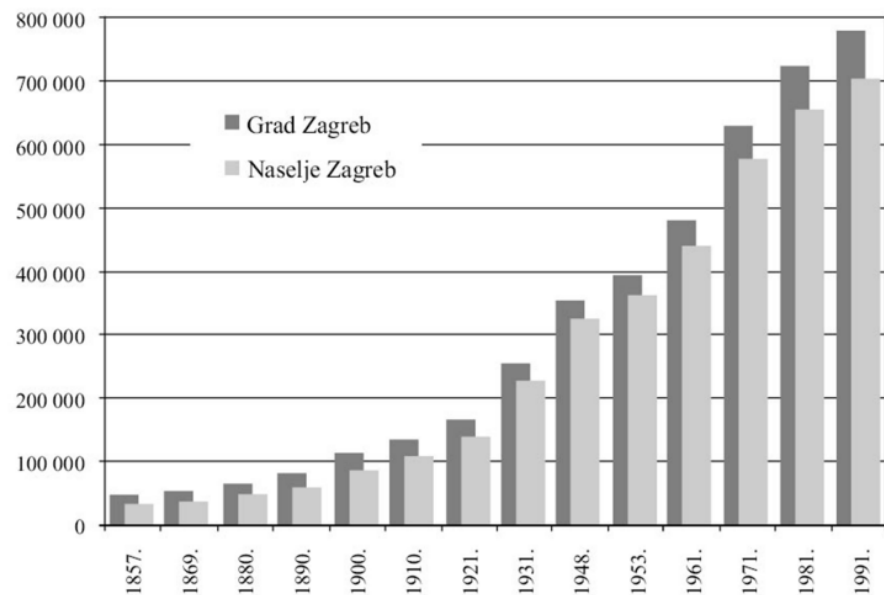
Zagreb: 15 000 stanovnika
(sredina 19. st.)

1787: Jurjaves / Maksimir park
316 hektara

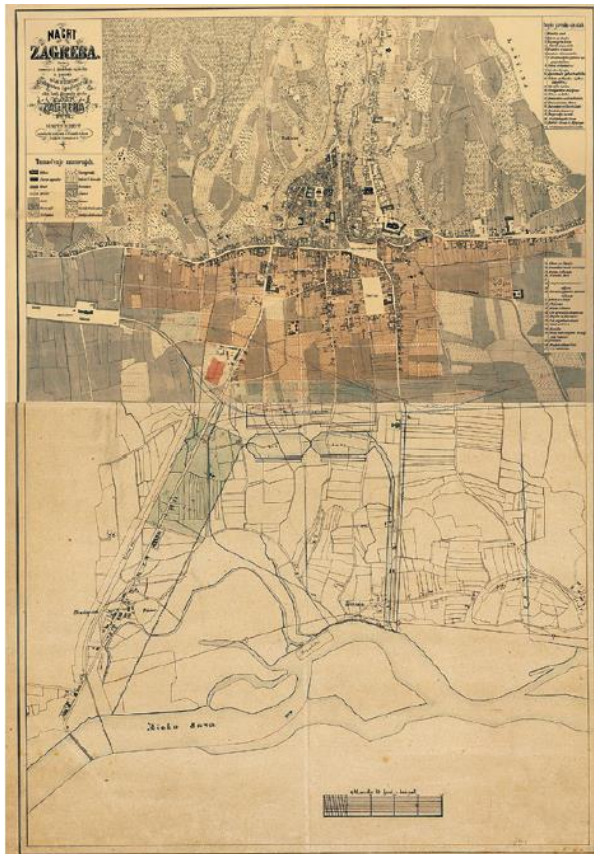
Maksimir (Jurjaves) park

Parkovna arhitektura kao element urbanističkog planiranja

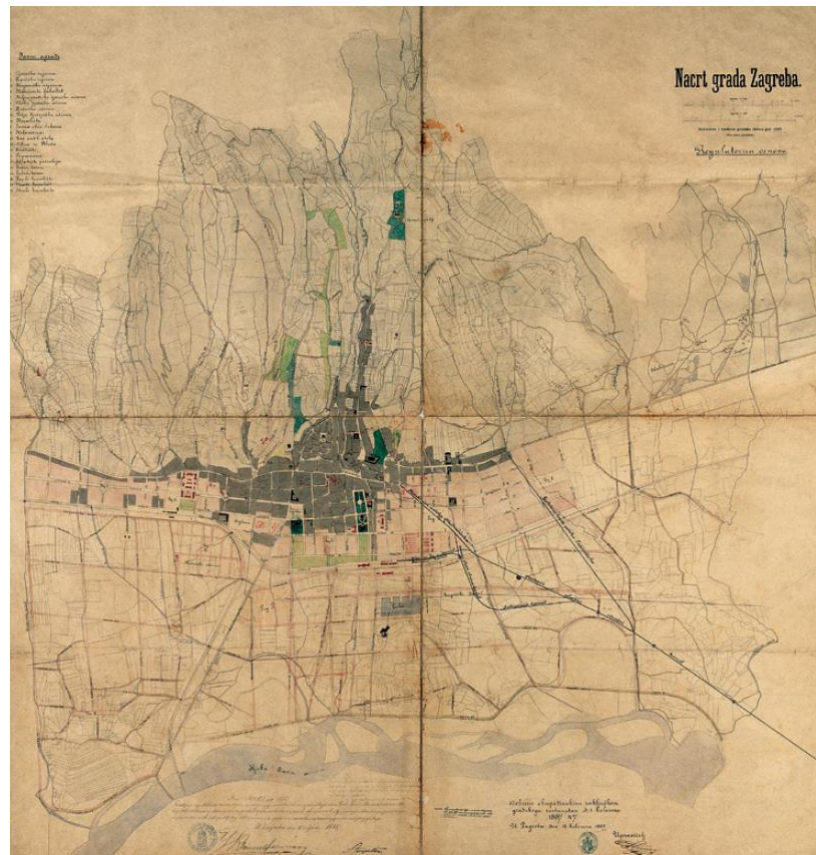

Regulatorne osnove druge polovice 19. stoljeća

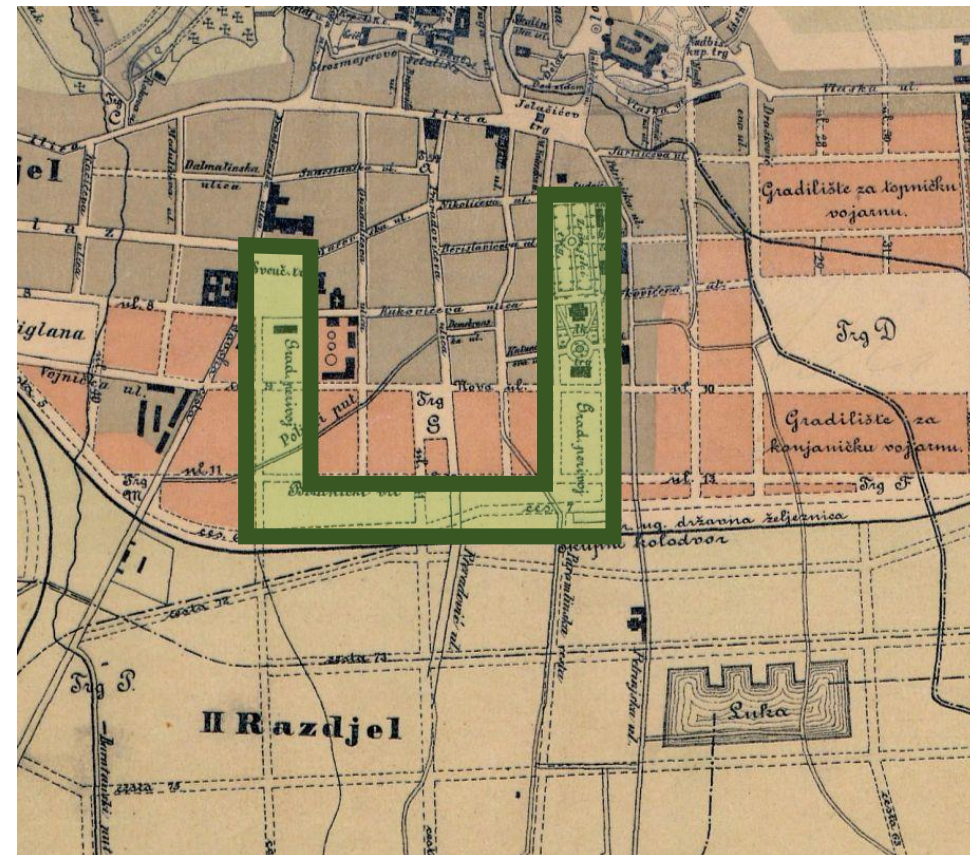
1865

Prva regulatorna osnova

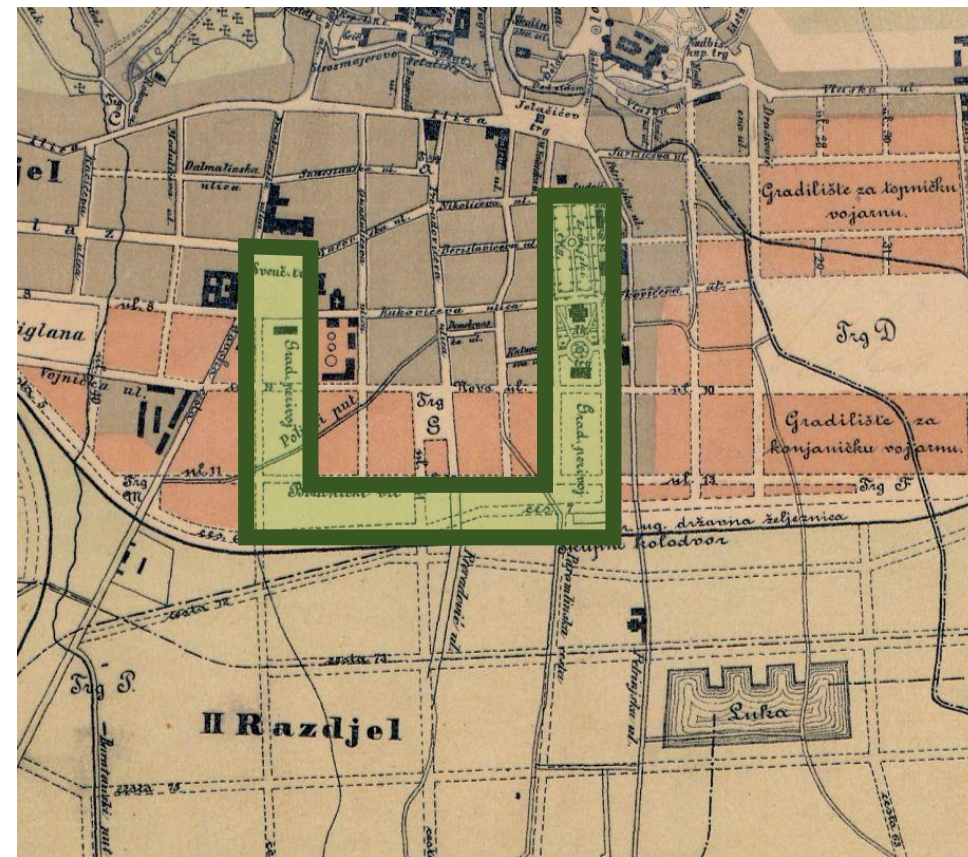

1887

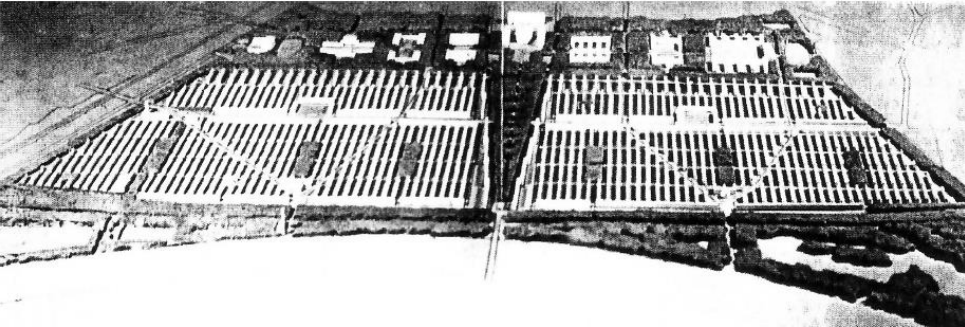
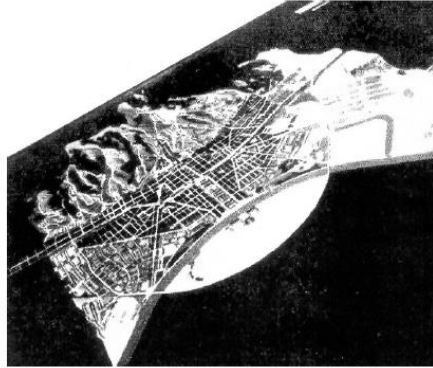
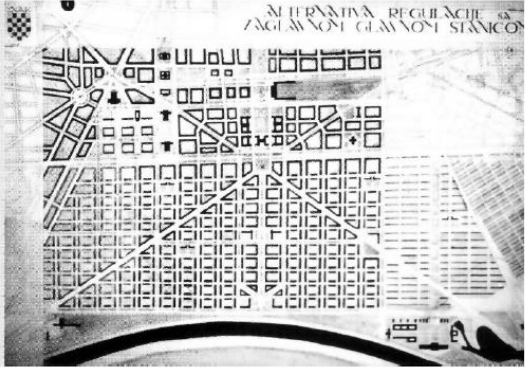
Druga regulatorna osnova

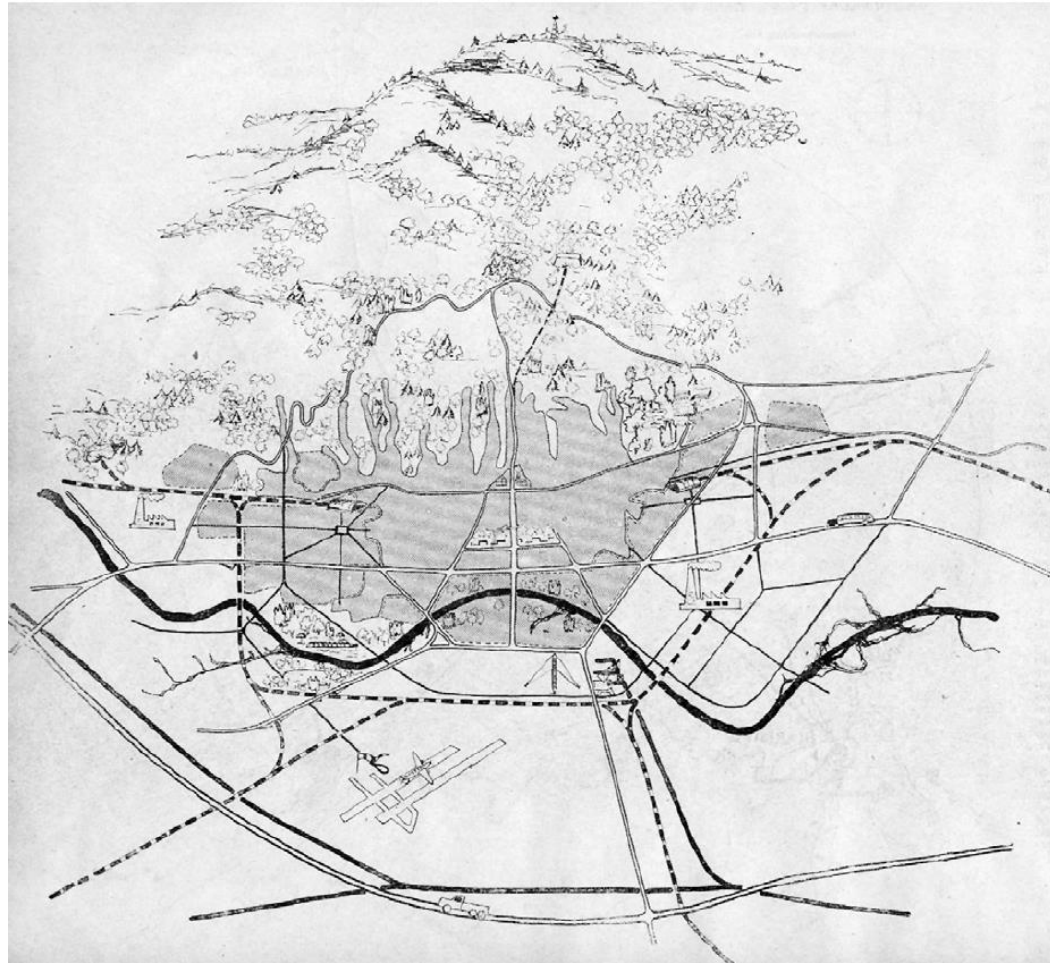
Regulatorne osnove druge polovice 19. stoljeća

1930/31. Međunarodni natječaj / 1948. Koncept regulatorne osnove

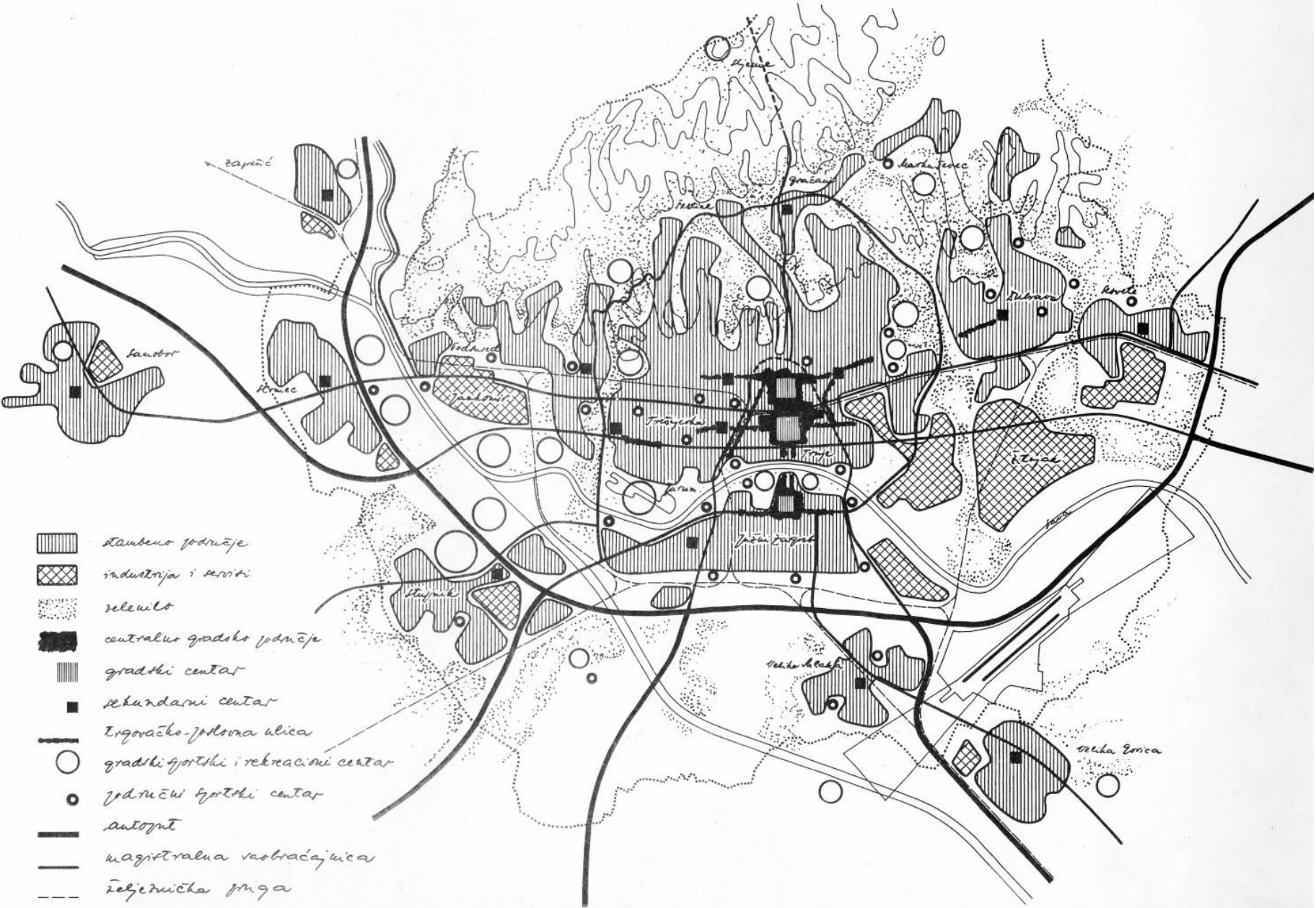

Direktivna regulatorna osnova Zagreba (1947.-1953.)

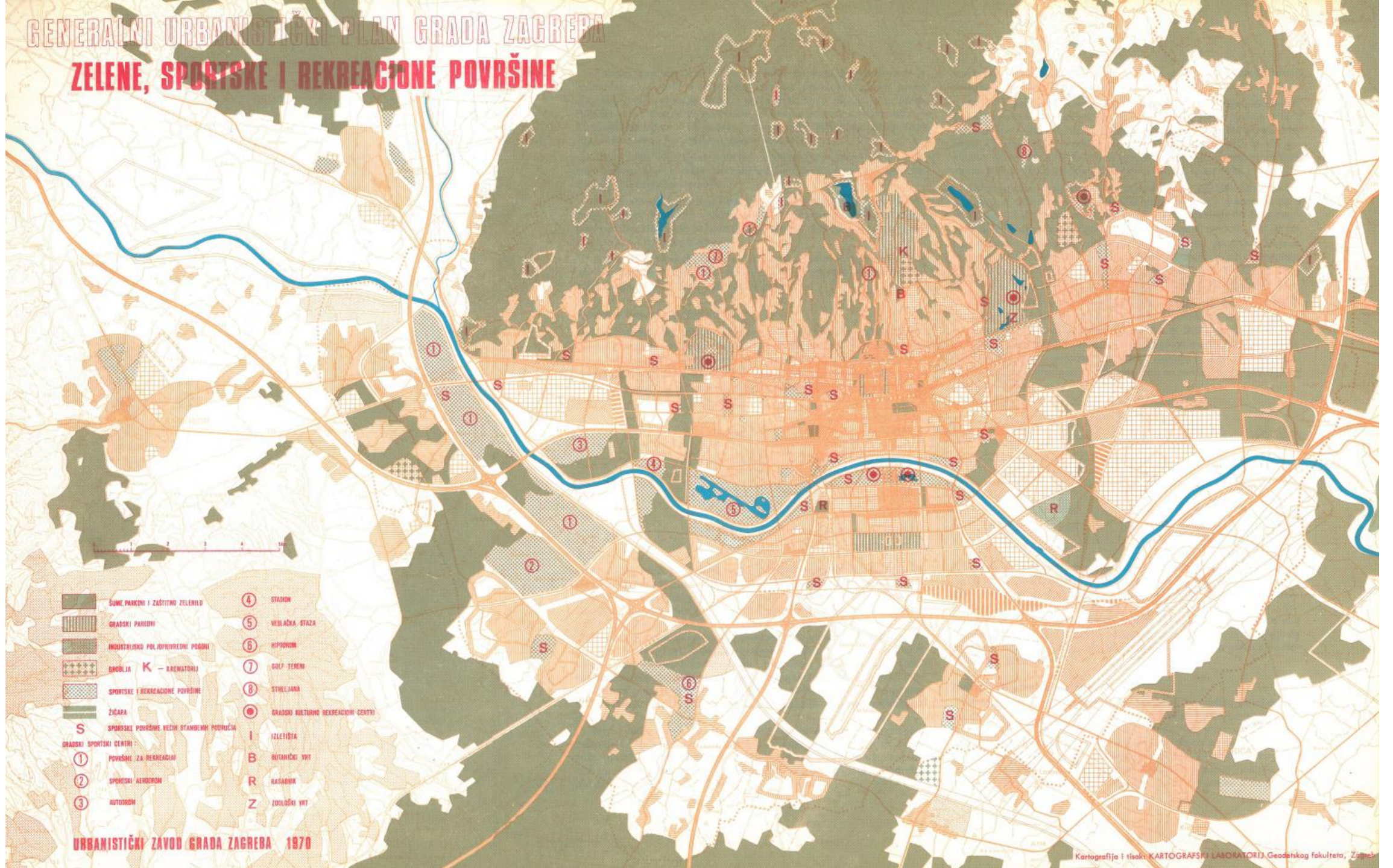
GUP, 1971.

generalni urbanistički plan grada Zagreba
shema prostorne organizacije

GENERALNI URBANISTIČKI PLAN GRADA ZAGREBA

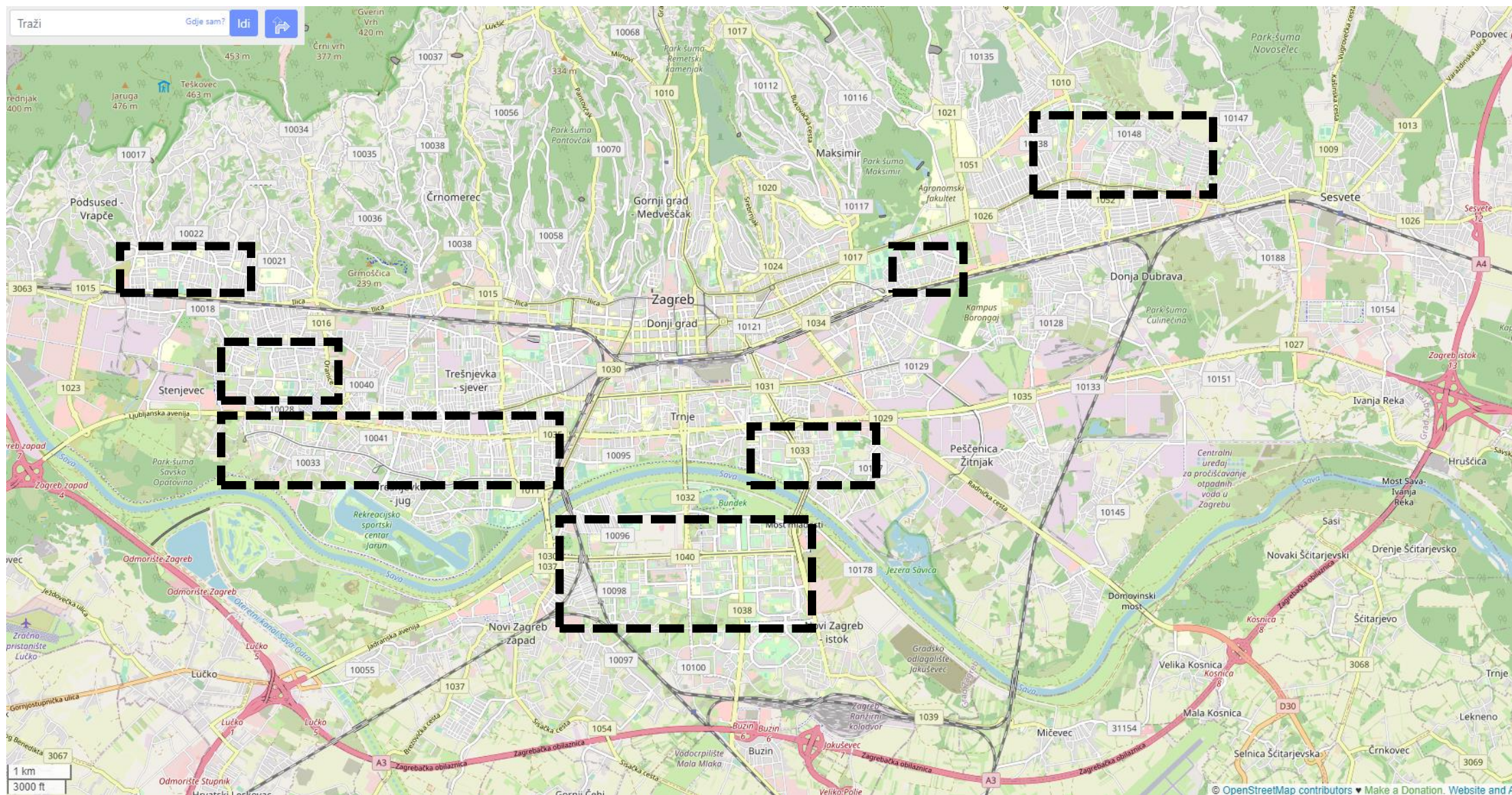
ZELENE, SPORTSKE I REKREACIONE POVRŠINE

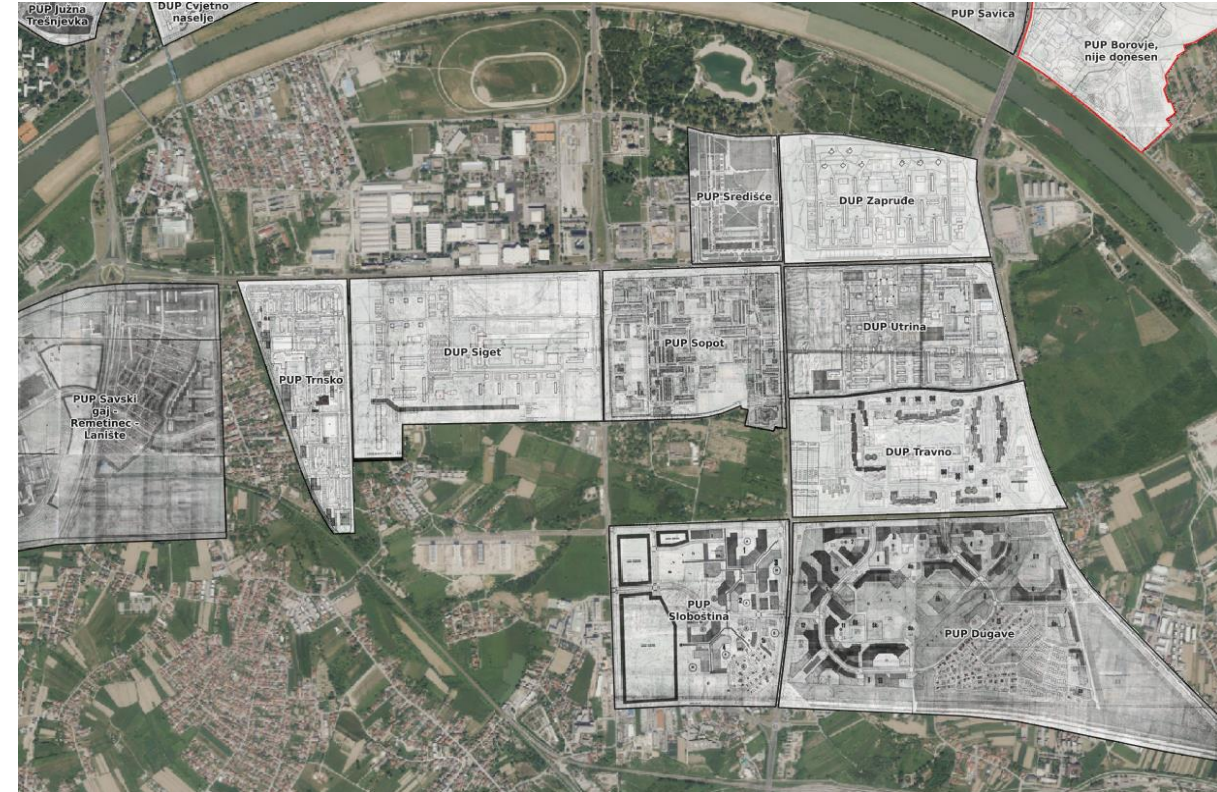
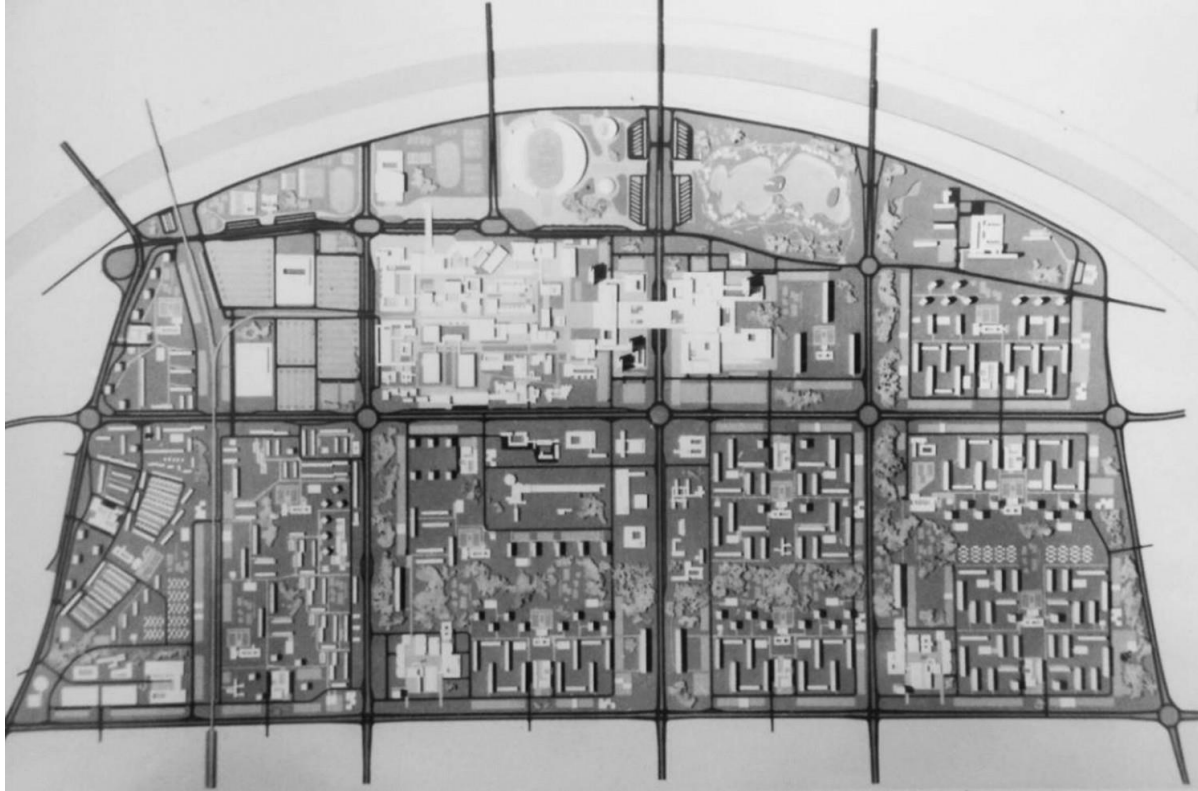
Zeleni koridori

Planiranje i gradnja na neizgrađenim prostorima

Planiranje druge polovice 20. stoljeća

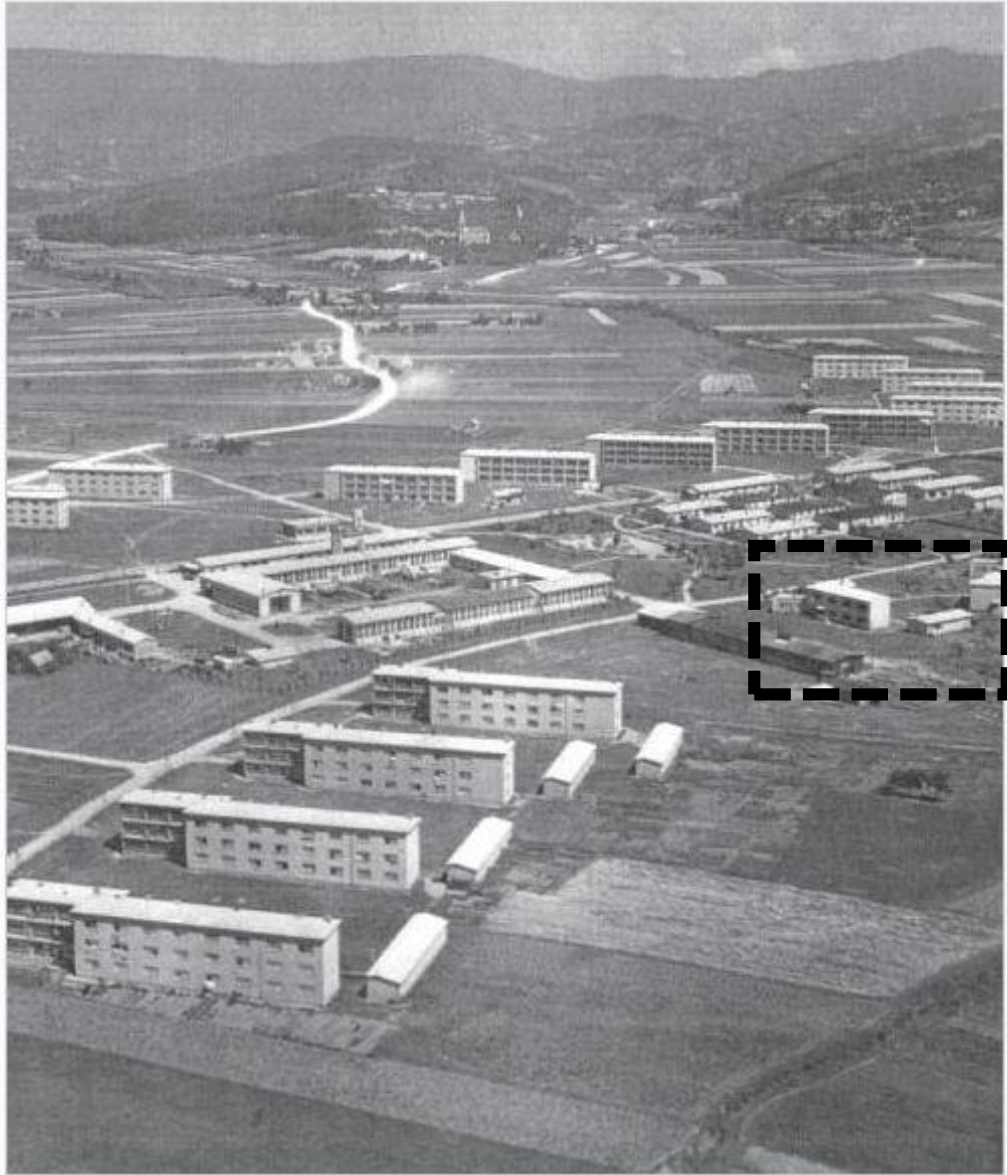
Planiranje druge polovice 20. stoljeća

Parkovna arhitektura kao element urbanističkog planiranja

Parkovna arhitektura kao element urbanističkog planiranja

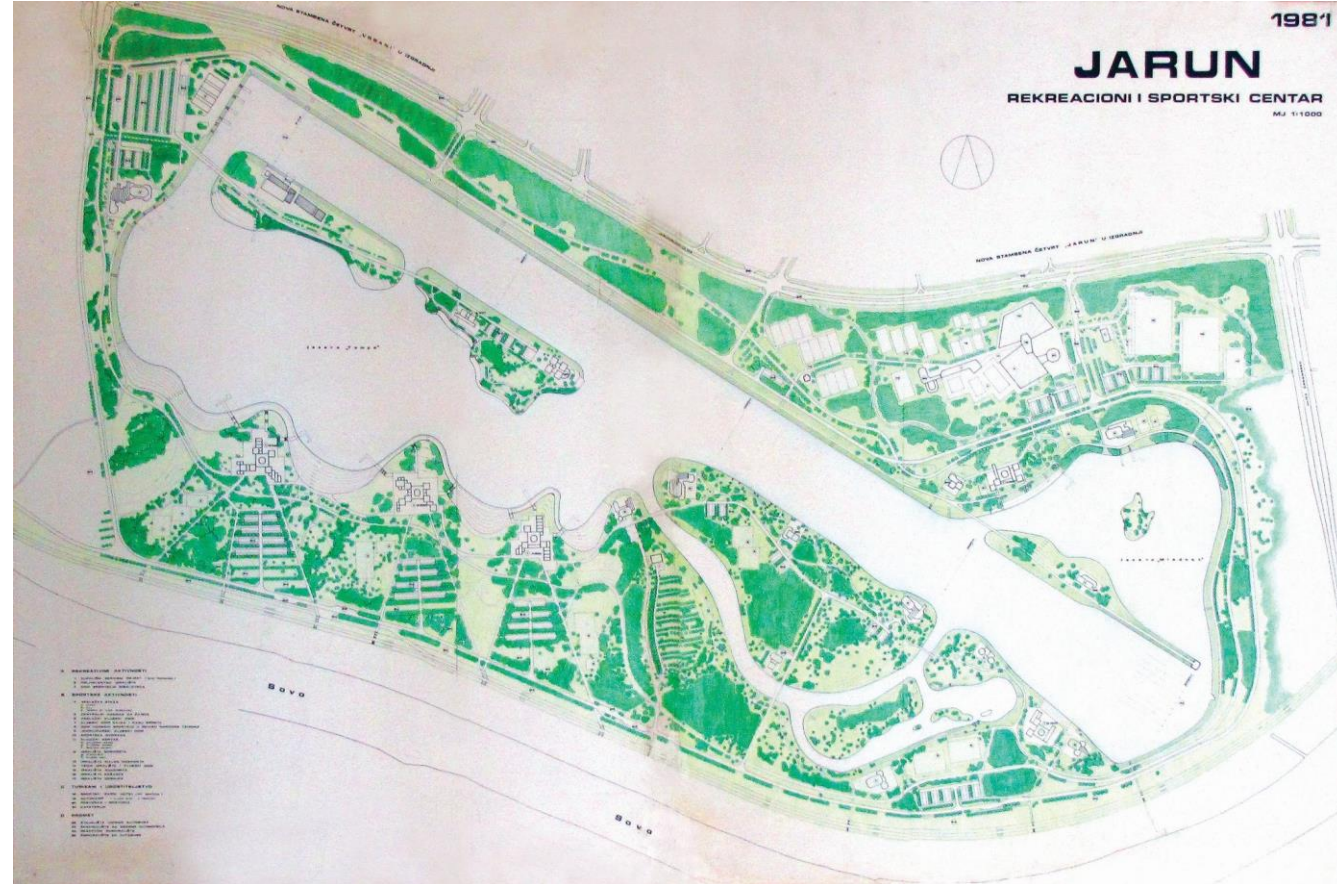
Parkovna arhitektura kao element urbanističkog planiranja

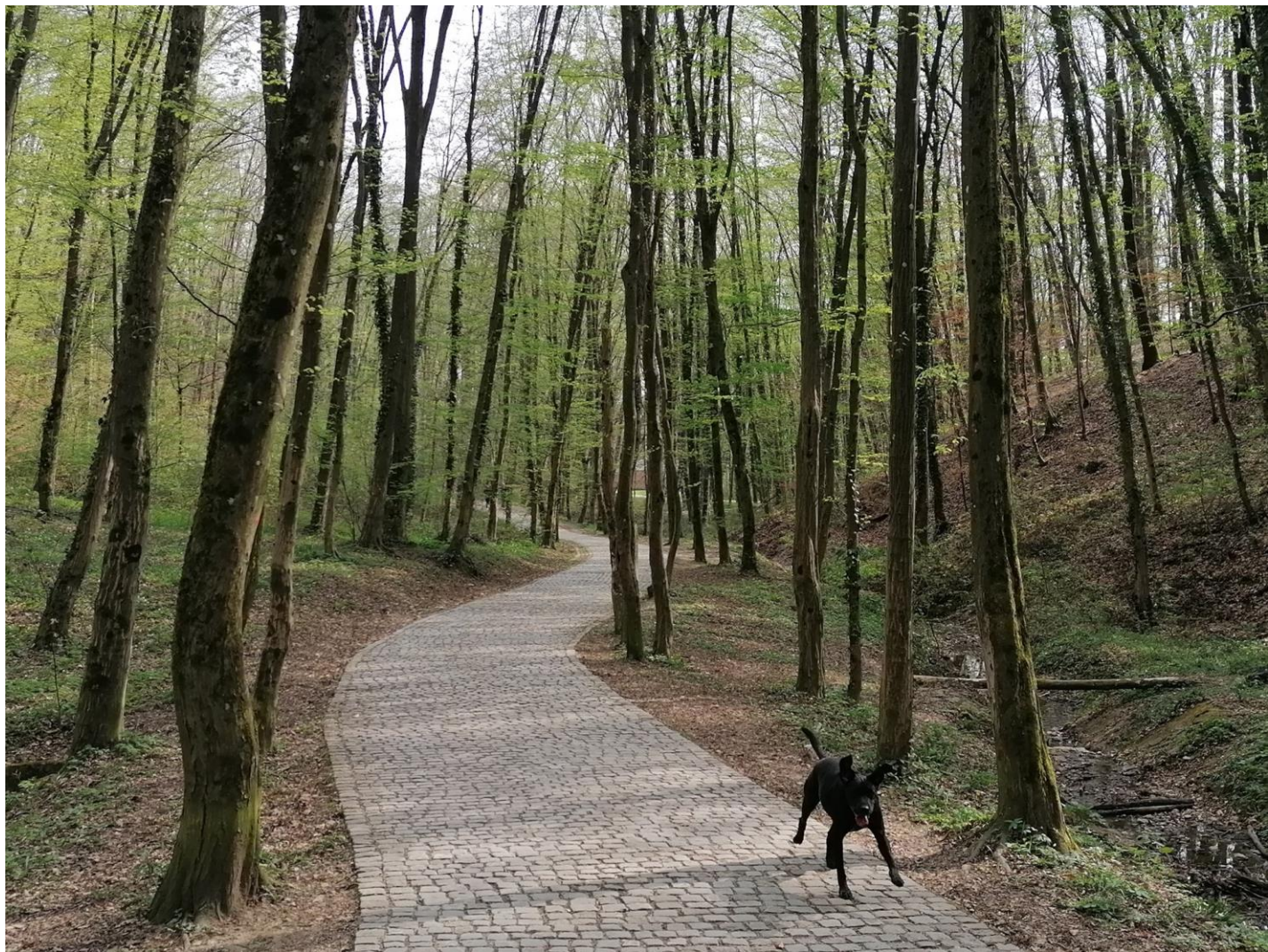
Parkovna arhitektura kao element urbanističkog planiranja

Jarun

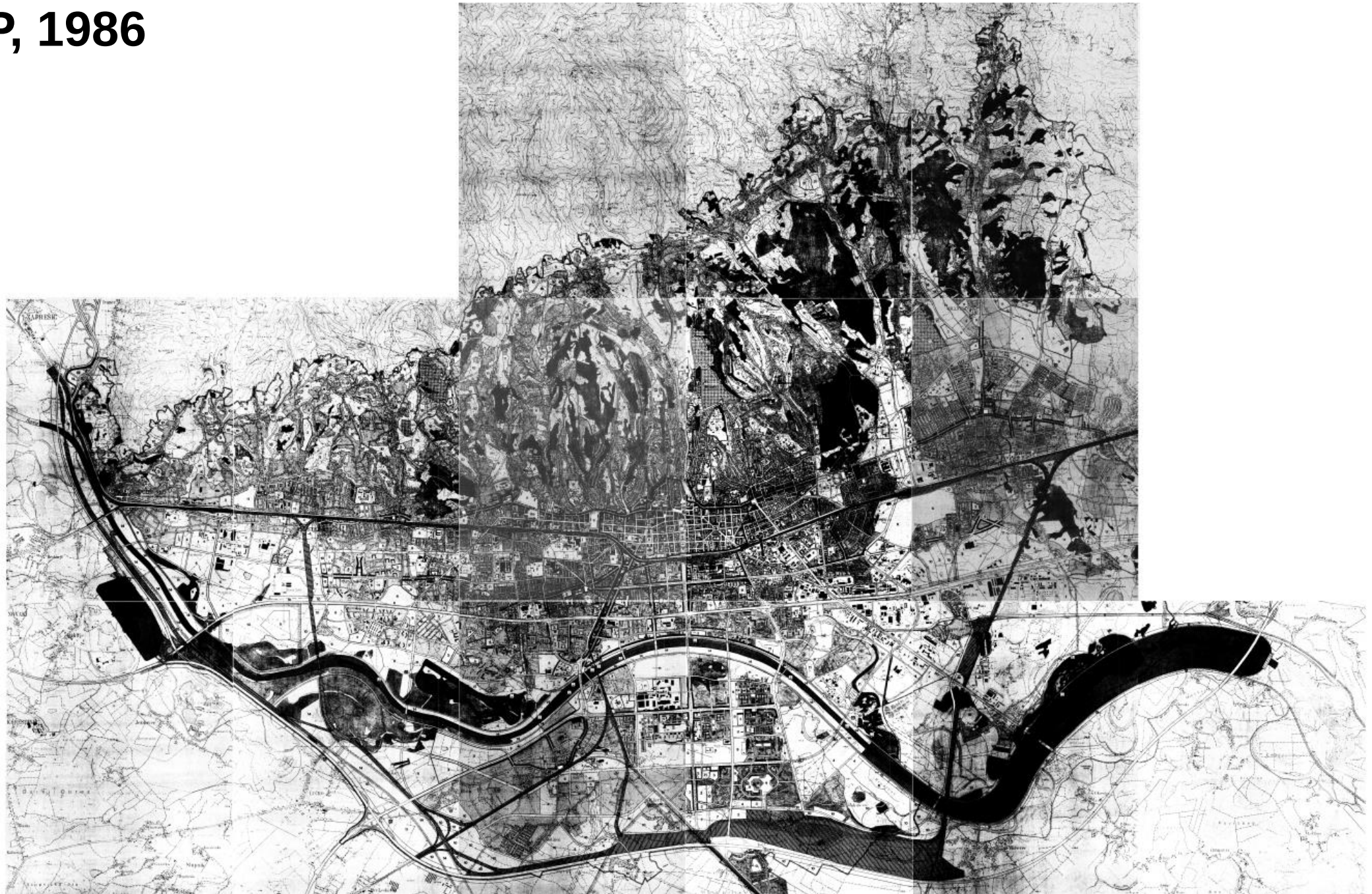
Dotrščina

Dotrščina

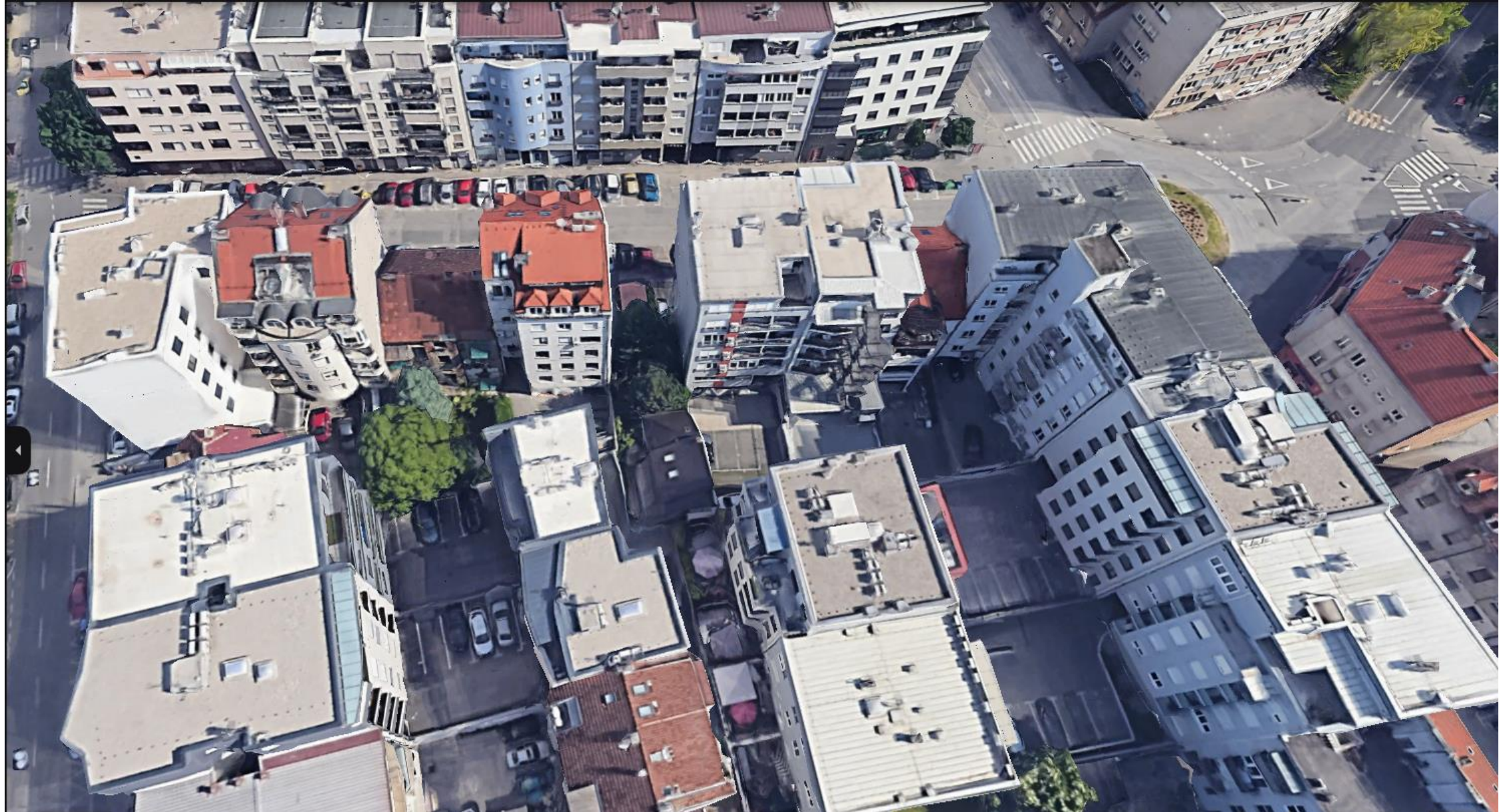
GUP, 1986

GUP 2003. (2007.): Progušćivanje i urbana preobrazba

Kriza planiranja

Kriza planiranja

Izazovi

Srpanj 2020

Ožujak / prosinac 2020

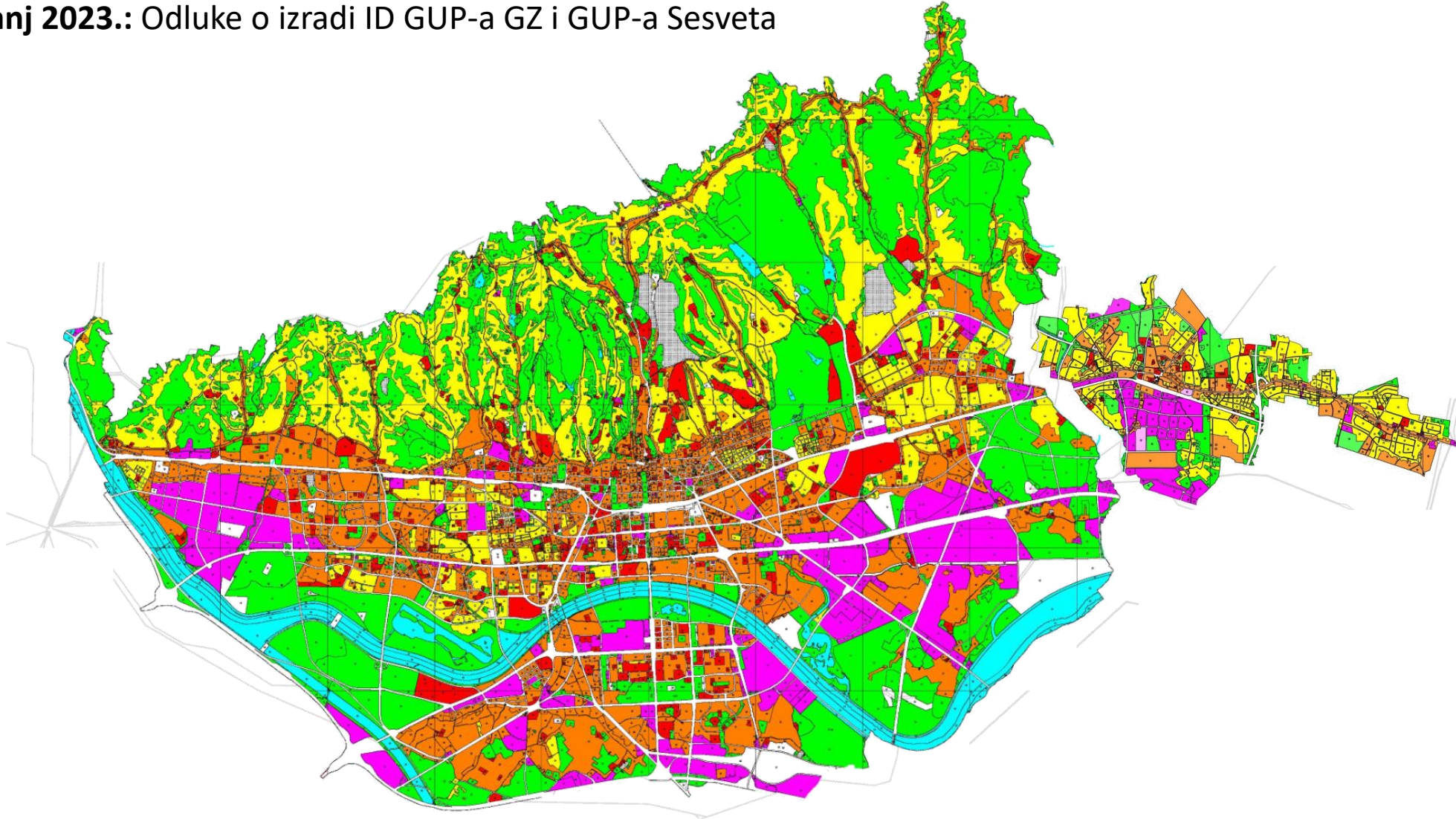
Srpanj 2023

Kolovoz 2023

Izmjene i dopune GUP-a grada Zagreba i GUP-a Sesveta (2023.)

Travanj 2023.: Odluke o izradi ID GUP-a GZ i GUP-a Sesveta

Ciljevi i programska polazišta izmjena i dopuna GUP-a

Cilj 1: Javne potrebe i javni interes

Cilj 2: Zagreb – zeleniji grad

Cilj 3: Održivi prostorni razvoj

2. CILJEVI

Odlukom o izradi Izmjena i dopuna Plana („Službeni glasnik Grada Zagreba“ broj 15/23.) u članku 6. određeni su osnovni ciljevi Izmjena i dopuna kako slijedi:

1. Javne potrebe i javni interes - razmatranje i integracija prijedloga;

2. Zagreb zeleniji grad - usklađivanje s EU zelenim politikama (povećanje otpornosti na klimatske promjene, zelena infrastruktura, primjena rješenja temeljenih na prirodi, kružno gospodarenje prostorom i zgradama, korištenje alternativnih goriva i obnovljivih izvora energije);

3. Revalorizacija i unapređivanje prostornih kvaliteta - zaštita vrijednosti i identiteta prostora (granica namjena i urbanih pravila te općih i detaljnih smjernica temeljem praćenja stanja u prostoru s obzirom na vremenski odmak i stupanj realizacije prostornog uređenja te stabilnosti urbane matrice).

Odlukom se navodi cijeli niz detaljnih ciljeva i programskih polazišta koji su u nastavku raščlanjeni u odnosu na tri glavna cilja:

1. JAVNE POTREBE I JAVNI INTERES

- 1.1. preispitivanje i osiguranje potrebnih kapaciteta sadržaja javne i društvene namjene te sportsko-rekreacijske namjene;
- 1.2. zaštita kulturnih dobara i drugih vrijednosti;
- 1.3. izmjene i dopune Plana radi osiguranja prostorno-planskih preduvjeta za realizaciju projekata utvrđenih strateškim razvojnim dokumentima Grada Zagreba kao i drugih projekata kojima se ostvaruju strateški ciljevi razvoja Grada;
- 1.4. izmjene i dopune Plana radi osiguranja prostorno-planskih preduvjeta za realizaciju javnih potreba i interesa Grada Zagreba i Republike Hrvatske

2. ZAGREB ZELENIJI GRAD

- 2.1. povećanje otpornosti na klimatske promjene povećanjem zelenih površina i prirodnog terena, očuvanjem i revitalizacijom vodnih površina te očuvanjem kontinuiteta i integriteta javnih zelenih površina (javni park, gradske park-šume, tematski park i tematske zone) i zaštitnih zelenih površina u svrhu formiranja mreže zelene infrastrukture grada kao jedne od sastavnica prilagodbe klimatskim promjenama;
- 2.2. omogućavanje primjene rješenja temeljenih na prirodi i kružnoga gospodarenja prostorom i zgradama;
- 2.3. zaštita i očuvanje šume i šumskog zemljišta;
- 2.4. očuvanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (već zaštićenih, predloženih za zaštitu na temelju Zakona o zaštiti prirode i zaštićenih i evidentiranih dijelova prirode koji se štite mjerama Plana);
- 2.5. očuvanje mreže javnih parkova i dopunu iste u skladu s analizom postojećega zelenog fonda i zelenih površina;
- 2.6. zaštita nestabilnih padina (IV. kategorija stabilnosti prema PPGZ-u);
- 2.7. preispitivanje odrednica vezanih na korištenje alternativnih goriva i obnovljivih izvora energije

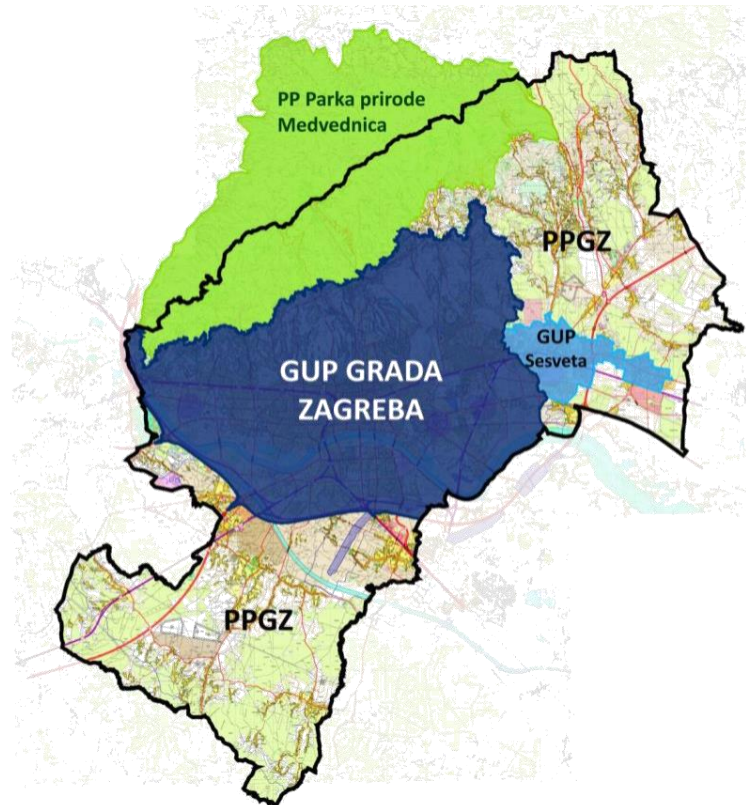
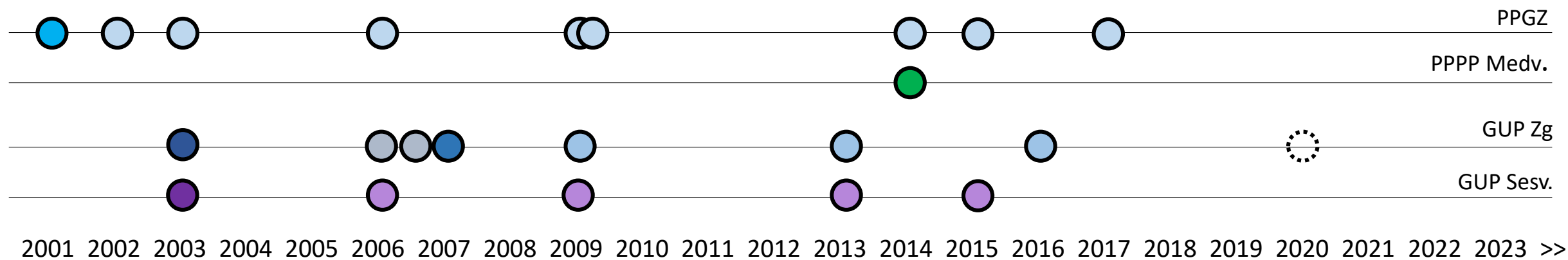
- 2.8. izmjene i dopune Plana zbog očuvanja zaštićenih prirodnih vrijednosti (već zaštićenih, predloženih za zaštitu na temelju Zakona o zaštiti prirode i zaštićenih i evidentiranih dijelova prirode koji se štite mjerama Plana te usklađenje evidentiranih dijelova prirode koji se štite mjerama Plana prikazanim na kartografskom prikazu 4c) Zaštićeni i evidentirani dijelovi prirode);
- 2.9. preispitivanje odredbi o režimima potoka u funkciji zelene infrastrukture te zaštite od poplava;

3. REVALORIZACIJA I UNAPREĐIVANJE PROSTORNIH KVALITETA

- 3.1. preispitivanje mogućnosti promjena uvjeta za korištenje, uređenje i zaštitu prostora, posebice u dijelu koji se odnosi na preispitivanje koeficijenta iskoristivosti i izgrađenosti, propisane udaljenosti između građevina, postotka i cjelovitosti udjela prirodnog terena u svrhu postizanja optimalnih prostornih rješenja
- 3.2. očuvanje i unapređenje mreže prometnih, infrastrukturnih i energetskih koridora u svrhu osiguranja kvalitetnog i sigurnog odvijanja kako postojećeg, tako i planiranog prometa, razvoja sustava održive urbane mobilnosti kroz rješenja koja nisu temeljena na dominaciji kolnog prometa, razvoja cjelovite mreže biciklističke infrastrukture te održivog opremanja građevinskog zemljišta potrebnom infrastrukturom;
- 3.3. preispitivanje normativa za određivanje potrebnog broja parkirališno-garažnih mjesta ovisno o dostupnosti javnog gradskog prijevoza te definiranje kriterija za određivanje parkirališno-garažnih mjesta za bicikle;
- 3.4. preispitivanje urbanističkih parametara i uvjeta koji su određeni "iznimno" za pojedinačnu česticu i/ili zadržavanje građevine/a u tlocrtnim i visinskim gabaritima u pojedinim zonama i uličnim potezima i dr.;
- 3.5. zaštitu urbanističkih cjelina dovršenih naselja i/ili dijelova naselja i vrijednih dijelova niske i individualne gradnje;
- 3.6. preispitivanje korištenja i namjene prostora/površina u zaštićenoj Povijesnoj urbanoj cjelini grad Zagreb u svrhu zaštite stanovanja, zaštite identiteta prostora te omogućavanja provedbe cjelovite urbane obnove;
- 3.7. izmjene i dopune Plana radi osiguranja prostorno-planskih preduvjeta za urbanu i postpotresnu obnovu Gornjeg grada i Donjeg grada, s adekvatnim rješenjem prometa u mirovanju, omogućavanje zahvata na postojećoj izgrađenoj strukturi u svrhu revitalizacije i uređenja tih prostora, rekonstrukcije i gradnje definiranjem nedostajućih i dodatnih smjernica i urbanih pravila;
- 3.8. preispitivanje opravdanosti promjene uvjeta za korištenje, uređenje i zaštitu prostora na temelju prijedloga koji su ocijenjeni kao opravdani i stručno prihvatljivi;
- 3.9. izmjene i dopune Plana radi preispitivanja uvjeta izgradnje u zonama u kojima je namjena definirana samo pretežitom u odnosu na sadržaje stambene, odnosno poslovne namjene
- 3.10. preispitivanje obveze donošenja urbanističkih planova uređenja i njihovih obuhvata, uključujući uvjete i način gradnje utvrđene kroz smjernice za izradu istih te uvjeta koji su donesenim dokumentima utvrđeni, kao i ispitivanje opravdanosti zadržavanja obveze donošenja za one koji su pretežito realizirani ili ih nije moguće realizirati;
- 3.11. preispitivanje mjera provedbe plana, posebno u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje lokacija odnosno statusa i proceduru gradskog projekta te provedbu javnih natječaja;

- 3.12. preispitivanje mogućnosti promjene namjene površina, uz uvjet da se prenamjena javnih i zaštitnih zelenih površina omogućuje samo iznimno radi javnih potreba i interesa Grada Zagreba ili Republike Hrvatske
- 3.13. preispitivanje prostorno-planskih rješenja na temelju prijedloga stručnog izrađivača za unaprjeđenje Plana, osobito u pogledu omogućavanja lakše i nedvosmislene provedbe Plana i drugih prijedloga za unaprjeđenje planskih rješenja na temelju valorizacije prostora;
- 3.14. potrebne korekcije za provedbu Plana u odnosu na usklađenje prikaza i kartografskih (katastarskih) podloga na kojima su izrađeni grafički dijelovi plana;
- 3.15. izmjene i dopune Plana po osnovi provjere usklađenosti Plana sa Zakonom, drugim zakonima i propisima, planom više razine i usklađenja s njima

Temeljni planski dokumenti Grada Zagreba

ID GUP-a: obveze usklađivanja s međunarodnim dokumentima

UN: Pariški sporazum (engl. Paris Agreement), 2015.

Pariški sporazum potpisalo je 196 država članica na konferenciji Ujedinjenih naroda 2015. godine. Sporazum predstavlja globalni plan djelovanja za ograničavanje globalnog zagrijavanja te predviđa ekonomsku i socijalnu transformaciju kroz povećanje sposobnosti adaptacije utjecajima klimatskih promjena i razvoj klimatske otpornosti uz smanjenje stakleničkih plinova. Glavni elementi sporazuma su:

- dugoročan cilj – vlade su postigle dogovor da će porast prosječne svjetske temperature zadržati na razini znatno manjoj od 2°C u usporedbi s predindustrijskim razinama te ulagati napore da se taj porast ograniči na 1,5°C,
- doprinosi – prije pariške konferencije i za njezina trajanja zemlje su podnijele sveobuhvatne nacionalne akcijske planove za borbu protiv klimatskih promjena (takozvani nacionalno utvrđeni doprinosi) za smanjenje emisija,
- ambicija – vlade su se složile da će svakih pet godina izvješćivati o svojim akcijskim planovima i da će svakim novim planom postavljati ambicioznije ciljeve,
- transparentnost – zemlje su se dogovorile da će izvješćivati jedne druge i javnost o tome kako napreduju u postizanju svojih ciljeva kako bi se osigurali transparentnost i nadzor,
- solidarnost – nastavak financiranja borbe protiv klimatskih promjena kako bi se ranjivim zemljama pomoglo da smanje emisije i izgrade otpornost u cilju odgovora na posljedice klimatskih promjena.

PARIS CLIMATE AGREEMENT

ID GUP-a: obveze usklađivanja s međunarodnim dokumentima

UN: Globalni ciljevi održivog razvoja (engl. Sustainable Development Goals), 2015.

Globalni ciljevi održivog razvoja 2015. godine usvojeni su od strane svih članica Ujedinjenih naroda i predstavljaju okvir za zajedničko djelovanje za mir i prosperitet ljudi i planete razvijenih zemalja i onih u razvoju kroz globalno partnerstvo.

Ciljevi fokusirani na održivi razvoj gradova predviđaju dostupnost priuštivog stanovanja, održive urbane mobilnosti, javnih i zelenih prostora uz prioritizaciju inkluzivnosti, jednakosti, održivosti, zaštite okoliša i zdravlja te participaciju pri planiranju.

CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA

ID GUP-a: obveze usklađivanja s međunarodnim dokumentima

Urbana agenda za Europsku uniju (engl. The Urban Agenda for the EU), 2016.

Urbana agenda za Europsku uniju ili Amsterdamski pakt 2016. ratificirana je od strane ministara urbanih politika tadašnjih država članica EU. Agenda predstavlja integrirani i koordinirani plan EU usmjeren na rješavanje problema u gradovima. Uspostavlja se partnerstvo između Komisije, organizacija EU-a, nacionalnih vlada, lokalnih vlasti i dionika poput nevladinih organizacija koji zajedno izrađuju akcije planove za bolje zakonodavstvo, bolje programe financiranja i razmjenu znanja (podaci, studije, dobre prakse).

Prioritetne teme pakta za gradove su: kvaliteta zraka, kružno gospodarstvo, prilagodba klimatskim promjenama, digitalna tranzicija, energetska tranzicija, stanovanje, uključivanje migranata i izbjeglica, inovativna i odgovorna javna nabava, radna mjesta i vještine u lokalnom gospodarstvu, održiva uporaba zemljišta i prirodna rješenja, gradska mobilnost i siromaštvo u gradovima.

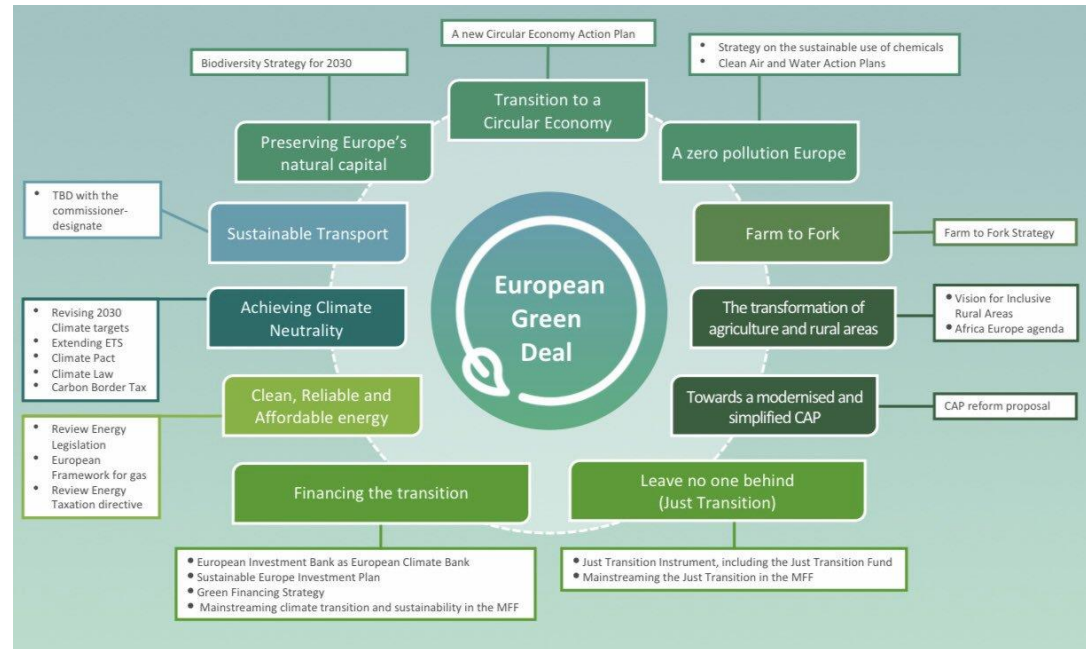

ID GUP-a: obveze usklađivanja s međunarodnim dokumentima

Europski zeleni plan (engl. European Green Deal), 2020.

Europski zeleni plan iz 2020. godine jedan je od šest glavnih prioriteta Europske komisije za razdoblje od 2019. do 2024. s krajnjim ciljem postizanja klimatske neutralnosti do 2050. Njime se podupire preobrazba EU u pravedno i prosperitetno društvo s modernim i konkurentnim gospodarstvom kroz sveobuhvatan i međusektorski pristup u kojem sva relevantna područja politike doprinose krajnjem klimatskom cilju. Preobrazba gospodarstva EU za održivu budućnost predviđa se kroz niz politika:

- veće klimatske ambicije EU-a za 2030. i 2050.
- opskrba čistom, cjenovno pristupačnom i sigurnom energijom
- mobilizacija industrije za čisto i kružno gospodarstvo
- izgradnja i obnova uz učinkovitu upotrebu energije i resursa
- brži prelazak na održivu i pametnu mobilnost
- od „polja do stola”: osmišljavanje pravednog i zdravog prehrambenog sustava koji je prihvatljiv za okoliš
- **očuvanje i obnova ekosustava i biološke raznolikosti**
- cilj nulte stope onečišćenja za netoksični okoliš
- zeleno financiranje i ulaganja te pravedna tranzicija
- ekologizacija nacionalnih proračuna i slanje odgovarajućih cjenovnih signala
- mobiliziranje istraživanja i poticanje inovacija
- aktiviranje obrazovanja i osposobljavanja
- **zeleni prisega: „ne činiti štetu”.**

ID GUP-a: obveze usklađivanja s međunarodnim dokumentima

Nova povelja iz Leipziga (engl. New Leipzig Charter - NLC), 2020.

Nova povelja iz Leipziga usvojena je 2020. godine. Nastavno na izvornu Povelju iz Leipziga (iz 2007. godine) određuje strateški okvir za održivi prostorni razvoj europskih gradova, a ističe se važnost razvoja integriranih i održivih razvojnih strategija urbanog razvoja koje promatraju grad kao jedinstvenu funkcionalnu cjelinu **s ciljem postizanja pravednog, zelenog i produktivnog grada**. Provedba ključnih načela dobrog upravljanja definirana je kroz sljedećih pet principa: urbane politike za opće dobro, integrirani pristup, participacija i su-stvaranje, višerazinsko upravljanje i pristup temeljen na identitetu mjesta.

Glavna tri cilja povelje su:

- pravedni grad – koji pruža jednake mogućnosti i okolišnu jednakost svima, bez obzira na spol, socioekonomski status, dob i podrijetlo,
- **zeleni grad – koji doprinosi borbi protiv globalnog zatopljenja i visokoj kvaliteti okoliša u pogledu zraka, vode, tla i korištenja zemljišta, kao i pristup uređenim zelenim i rekreacijskim površinama,**
- proizvodni grad – kroz osiguravanje radnih mjesta uz istovremeno osiguravanje zdrave financijske osnove za održivi urbani razvoj kroz raznolika lokalna gospodarstva i poticajno okruženje za inovacije.

ID GUP-a: obveze usklađivanja s međunarodnim dokumentima

Teritorijalna agenda 2030 (engl. Territorial Agenda 2030), 2021.

Teritorijalna agenda 2030 iz 2021. je strateški dokument kojemu je cilj osnažiti teritorijalnu koheziju, načelo EU kojim se želi osigurati uravnotežen razvoj EU te smanjiti razlike između europskih regija. Teritorijalnom agendom 2020 utvrđeni su teritorijalni izazovi te su predloženi teritorijalni prioriteti za razvoj EU i provedbeni mehanizmi. Naglašava se važnost i pruža smjer strateškog prostornog planiranja te se poziva na jačanje teritorijalne dimenzije sektorskih politika na svim razinama upravljanja. Usmjerena je na promicanje uključive i održive budućnosti za sva mjesta te postizanje ciljeva održivog razvoja u Europi.

U prioritetima za Pravednu Europu naglašeni su teritorijalna dimenzija i **doprinosi prostornog planiranja sveobuhvatnim prioritetima politika**. Ti prioriteti uključuju ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju, Europski stup socijalnih prava, Europu bližu građanima, uključiviji, održiviji i integriraniji razvoj mjesta, pravednu tranziciju i teritorijalnu integraciju u Europi.

U prioritetima za Zelenu Europu naglašeni su teritorijalna dimenzija i doprinosi prostornog planiranja sveobuhvatnim prioritetima politika kao što su ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih naroda, Konvencija o biološkoj raznolikosti, Europski zeleni plan, Pariški sporazum, Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030., Konvencija o europskim krajobrazima i Strategija EU-a za šume. Drugi mjerodavni prioriteti odnose se na Europu prilagođenu digitalnom dobu, održivu mobilnost i u potpunosti integriranu europsku prometnu mrežu, tranziciju prema kružnom gospodarstvu u Europi i primjenu pristupa koji je utemeljen na ekosustavu.

ID GUP-a: obveze usklađivanja s međunarodnim dokumentima

Strategija Europske unije za prilagodbu klimatskim promjenama (engl. EU Strategy on Adaptation to Climate Change), 2021.

Strategija Europske unije za prilagodbu klimatskim promjenama iz 2021. uvodi sustavan smjer prilagodbe Europske unije neizbježnim utjecajima klimatskih promjena i načina da EU postane otporna na nadolazeće promjene do 2050.

Strategija prepoznaje tri cilja uz koje predlaže niz aktivnosti kojima bi se postigli:

- pametnija prilagodba: poboljšanje znanja i upravljanje nesigurnošću:
- **sustavnija prilagodba:** podržati razvoj politike na svim razinama i svim relevantnim poljima, uključujući tri prioriteta za integriranje prilagodbe u:
 - makro-fiskalnim politikama
 - **rješenjima temeljenima na prirodi i**
 - **lokalnim aktivnostima prilagodbe.**
- brža prilagodba: ubrzati provedbu aktivnosti na svim područjima.

Strategija integrira međunarodne aktivnosti za prilagodbu klimatskim promjenama. Direktno je povezana sa aktualnim globalnim dogovorima kao što su Pariški sporazum (Paris Agreement), Sendai okvir za smanjenje rizika od katastrofa (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction) i Agenda održivog razvoja UN-a (Sustainable Development Agenda).

Također, direktno povezuje ključne EU inicijative poput Misiije za klimatski otpornu Europu (Mission for a Climate resilient Europe) i europsku agendu za održivo financiranje (sustainable finance agenda).

ID GUP-a: obveze usklađivanja s međunarodnim dokumentima

Novi okvir Europske unije za urbanu mobilnost (engl. New EU Urban Mobility Framework), 2021.

Novi okvir Europske unije za urbanu mobilnost iz 2021. godine izrađen je s ciljem smanjenja stakleničkih plinova sukladno Europskom zakonu o klimi i unapređenju mobilnosti i transporta dobara u gradovima i okolini zadaje niz mjera za razvoj održive, sigurne i inkluzivne urbane mobilnosti kao što su:

- pridavanje veće pažnje gradskim čvorovima mreže TEN-T,
- šira primjena planova održive gradske mobilnosti i planova upravljanja mobilnošću,
- praćenje napretka – pokazatelji održive gradske mobilnosti,
- atraktivne usluge javnog prijevoza potpomognute multimodalnim pristupom i digitalizacijom,
- **zdravija i sigurnija mobilnost: veći naglasak na hodanju, korištenju bicikla i mikromobilnosti,**
- nulta stopa emisija iz logistike prijevoza tereta i isporuka na posljednjem kilometru u gradovima,
- digitalizacija, inovacije i nove usluge mobilnosti,
- **prema klimatski neutralnim gradovima: otporan, ekološki prihvatljiv i energetski učinkovit gradski prijevoz i**
- informiranje i izgradnja kapaciteta.

ID GUP-a: obveze usklađivanja s međunarodnim dokumentima

Ljubljanski sporazum (engl. Ljubljana agreement), 2021.

Ljubljanski sporazum iz 2021. godine obnovio je obvezu država članica EU i drugih partnera za provedbu Urbane agende za EU te održava suradnju u okviru tematskih partnerstava, kao i fokus na postizanje boljeg zakonodavstva, boljeg financiranja i boljeg znanja. Dokument također cilja na jačanje suradnje u području teritorijalnog i urbanog razvoja između različitih struktura - članica, Europske komisije i drugih partnera. Sporazum naglašava važnost malih i srednjih gradove te uvodi nove prioritete Urbane agende:

- gradovi jednakosti - kroz sve teme potrebno je raditi na smanjenju nejednakosti na temelju karakteristika kao što su spol, dob, invaliditet, seksualna orijentacija i identitet, etnička pripadnost, migracijski status
- hrana - gradovi kao središta distribucije i potrošnje hrane moraju staviti fokus na otpornost i održivost hrane, pravednu i održivu proizvodnu, veze između gradova i sela, lokalne lance opskrbe te inovativne nabave za zdravu i kvalitetnu hranu
- ozelenjavanje gradova - gradovi kao poprišta klimatskih promjena i krize bioraznolikosti trebaju razvijati zelene prostore i urbane šume koje će osigurati skladištenje ugljika, redukciju zagađenja zraka, pročišćavanje vode, zaustaviti gubitak biološke raznolikosti te unaprijediti tjelesno i mentalno zdravlje građana
- održivi turizam - gradovi moraju reagirati na posljedice nereguliranog i prekomjerenog turizma koji negativno utječe na kvalitetu života lokalnih zajednica.

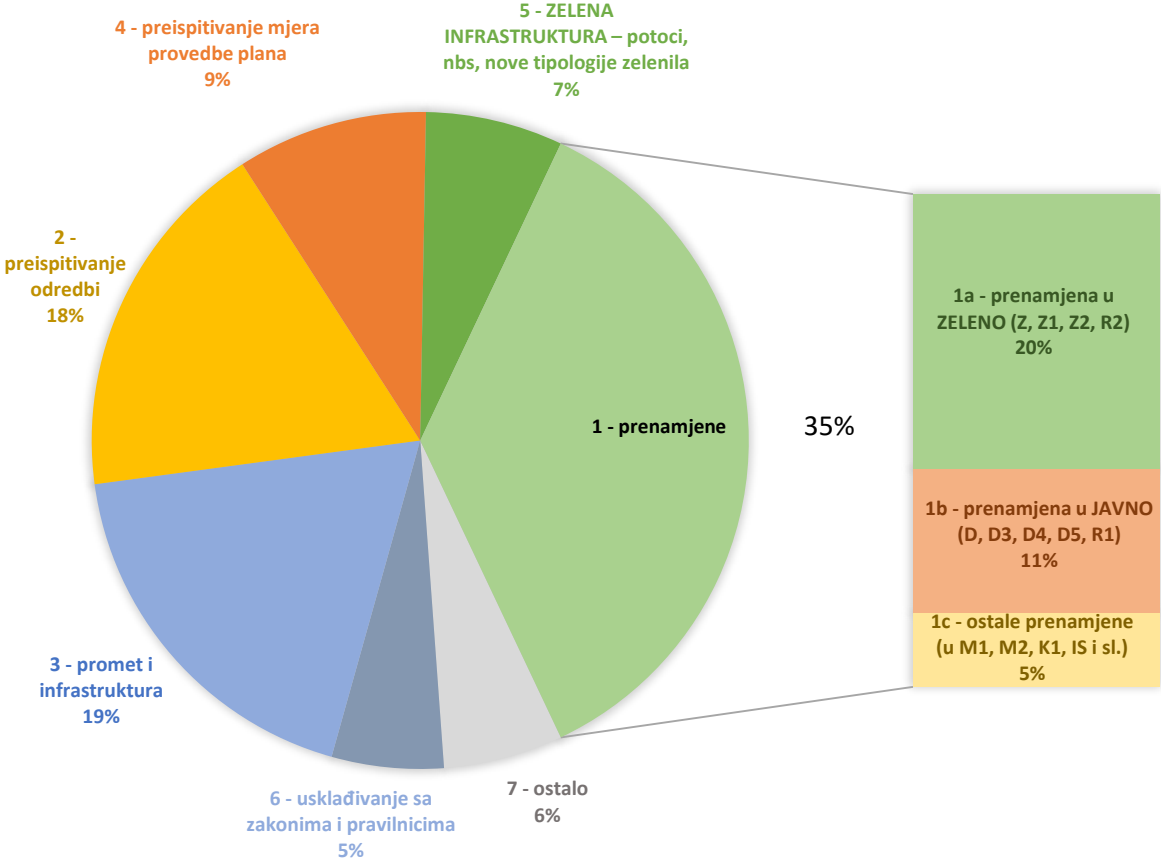

Tematska kategorizacija zahtjeva

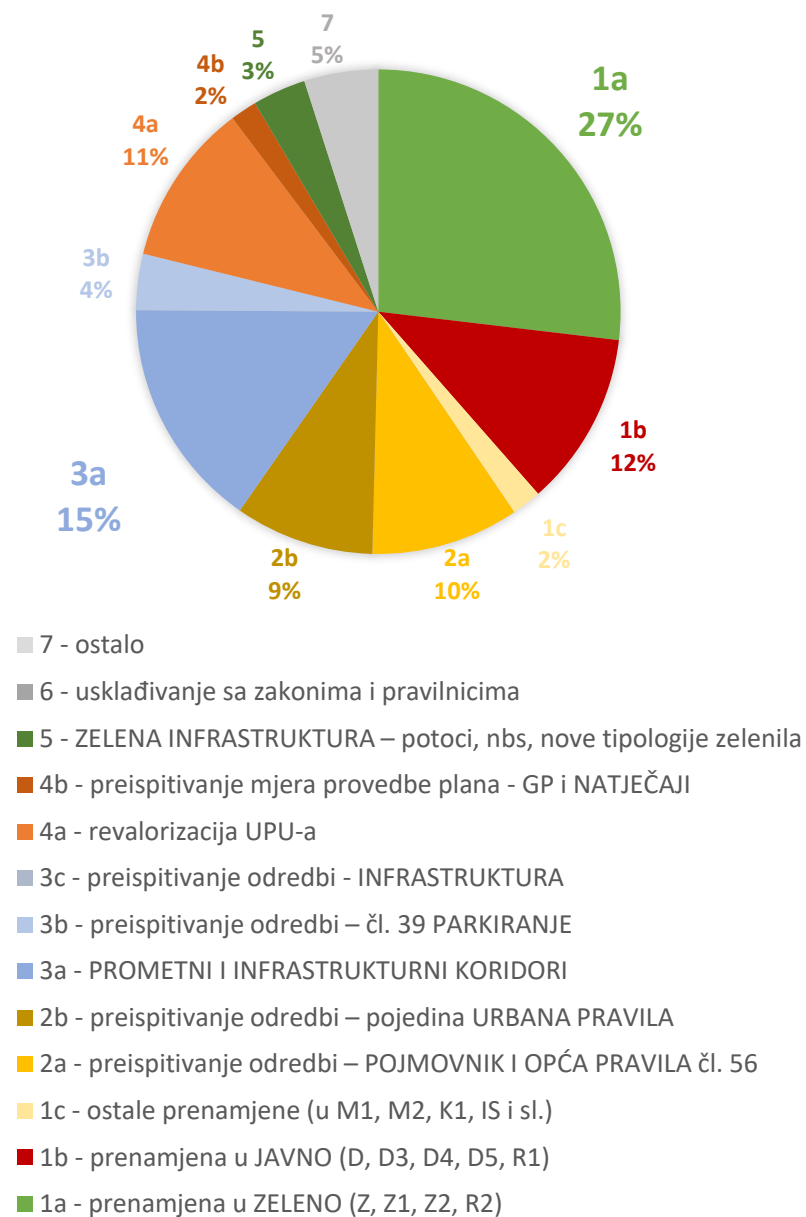
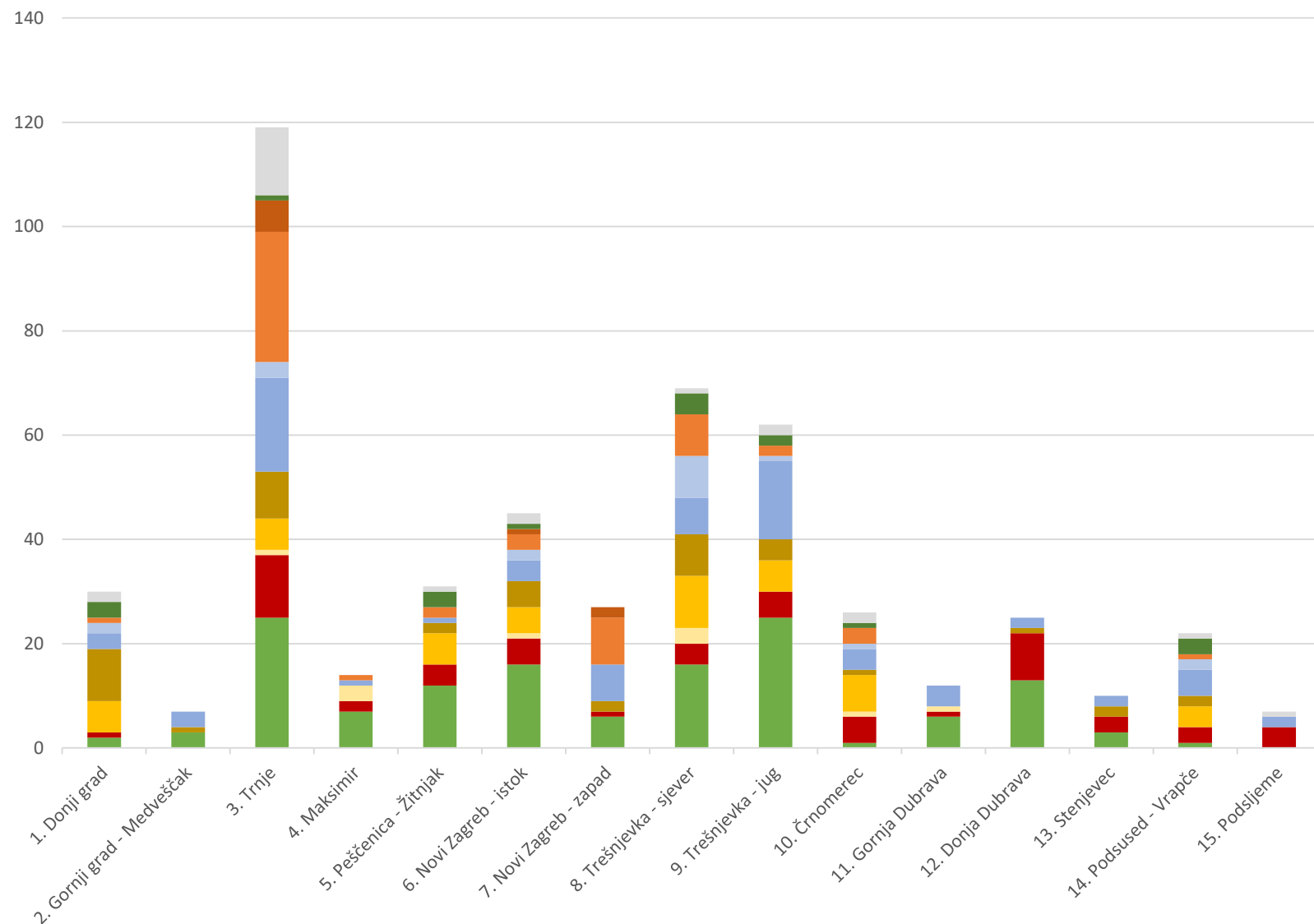
– statistika u odnosu na sve zaprimljene zahtjeve

tema zahtjeva	broj upita	postotak	podtema zahtjeva	broj upita	postotak
1 - prenamjene	287	35,9%	1a - prenamjena u ZELENO (Z, Z1, Z2, R2)	160	20%
			1b - prenamjena u JAVNO (D, D3, D4, D5, R1)	84	11%
			1c - ostale prenamjene (u M1, M2, K1, IS i sl.)	43	5%
2 - preispitivanje odredbi	144	18,0%	2a - preispitivanje odredbi - pojmovnik i opća pravila čl. 56	64	8%
			2b - preispitivanje odredbi - pojedina urbana pravila	80	10%
3 - promet i infrastruktura	148	18,5%	3a - PROMETNI I INFRASTRUKTURNI KORIDORI	111	14%
			3b - preispitivanje odredbi - PARKIRANJE	26	3%
			3c - preispitivanje odredbi - INFRASTRUKTURA	11	1%
4 - preispitivanje mjera provedbe plana	75	9,4%	4a - revalorizacija UPU-a	59	7%
			4b - preispitivanje mjera provedbe plana - GP i NATJEČAJI	16	2%
5 - ZELENA INFRASTRUKTURA – potoci, nbs, nove tipologije zelenila				54	7%
6 - usklađivanje sa zakonima i pravilnicima				44	6%
7 - ostalo				47	6%
UKUPNO				799	100%

Tematska kategorizacija zahtjeva

– statistika zahtjeva Vijeća gradskih četvrti

Lokalni dokumenti: SZUOGZ, 2023.

Strategija zelene urbane obnove Grada Zagreba (SZUOGZ, 2023.)

Strategija zelene urbane obnove Grada Zagreba je strateška podloga od značaja za Grad Zagreb koja se odnosi na ostvarenje ciljeva razvoja zelene infrastrukture, integraciju rješenja temeljenih na prirodi, unaprjeđenje kružnog gospodarenja prostorom i zgradama, ostvarenje ciljeva energetske učinkovitosti, prilagodbe klimatskim promjenama i jačanje otpornosti na rizike. SZUOGZ se odnosi na razdoblje od 2023. do 2034. g., a njen prostorni obuhvat je cijelo područje Grada Zagreba.

SZUOGZ definira sljedeće strateške ciljeve:

- sustavno i održivo upravljanje zelenim i vodenim površinama,
- razvoj mreže zelene infrastrukture Grada Zagreba,
- uspostavu kružnog gospodarenja prostorom i zgradama i
- inkluzivno upravljanje razvojem zelene infrastrukture i kružnog gospodarenja prostorom i zgradama.

Lokalni dokumenti: SZUOGZ, 2023.

Strategija zelene urbane obnove Grada Zagreba (SZUOGZ, 2023.)

Pored već opisanih načela planiranja ZI, strategija razvoja zelene infrastrukture grada vodila se i **pravilom 3–30–300** koje nalaže da svaki prozor ili balkon ima pogled na barem tri stabla, da zelene površine čine najmanje 30 % površine stambenog naselja i da svakom domu u stambenom naselju najbliža parkovno uređena javna zelena površina nije udaljenija od 300 m. **Ovaj pristup osigurava stalan kontakt ljudi s urbanom prirodom, koristi po mentalno zdravlje i kreativnost, ali i poticaj na tjelesnu aktivnost koja je važan aspekt fizičkog zdravlja.**

Drugi važan pristup u strategiji razvoja zelene infrastrukture grada je **koncept petnaestominutnog grada** koji podrazumijeva **pješачenje ili kretanje sredstvima održive mobilnosti** poput bicikla, romobila i njihovih električnih pandana radi obavljanja svakodnevnih radnih, opskrbnih, društveno-rekreativnih i drugih funkcija. Osim dostupnosti sadržaja, **osobito je važno osigurati ugodne prostore dnevne mobilnosti u kojima će građani željeti kretati i boraviti umjesto da koriste prijevozna sredstva poput automobila.** To podrazumijeva ozelenjivanje ulica, trgova i drugih javnoprometnih površina radi stvaranja prijeko potrebne sjene i ublažavanja temperature zraka ljeti, filtriranja buke, prašine i ispušnih plinova iz motornog prometa te povećanja vizualno estetskih kvaliteta prostora.

Lokalni dokumenti: SZUOGZ, 2023.

Strategija zelene urbane obnove Grada Zagreba (SZUOGZ, 2023.)

Premda su zelene i vodene površine uvelike prisutne na teritoriju grada Zagreba, njihova prostorna distribucija i kvaliteta znatno variraju, a prostorna i funkcionalna povezanost među njima često izostaju. Strategija zelene urbane obnove Grada Zagreba utvrdila je sljedeće prostorne potrebe i probleme:

- toplinski otok grada,
- neravnomjerna distribucija zelenih, vodenih i drugih prirodnih površina,
- vrlo niska međusobna povezanost zelenih, vodenih i drugih prirodnih površina,
- nedostatna pokrivenost pješačkih i biciklističkih trasa krošnjama

Urbani toplinski otoci

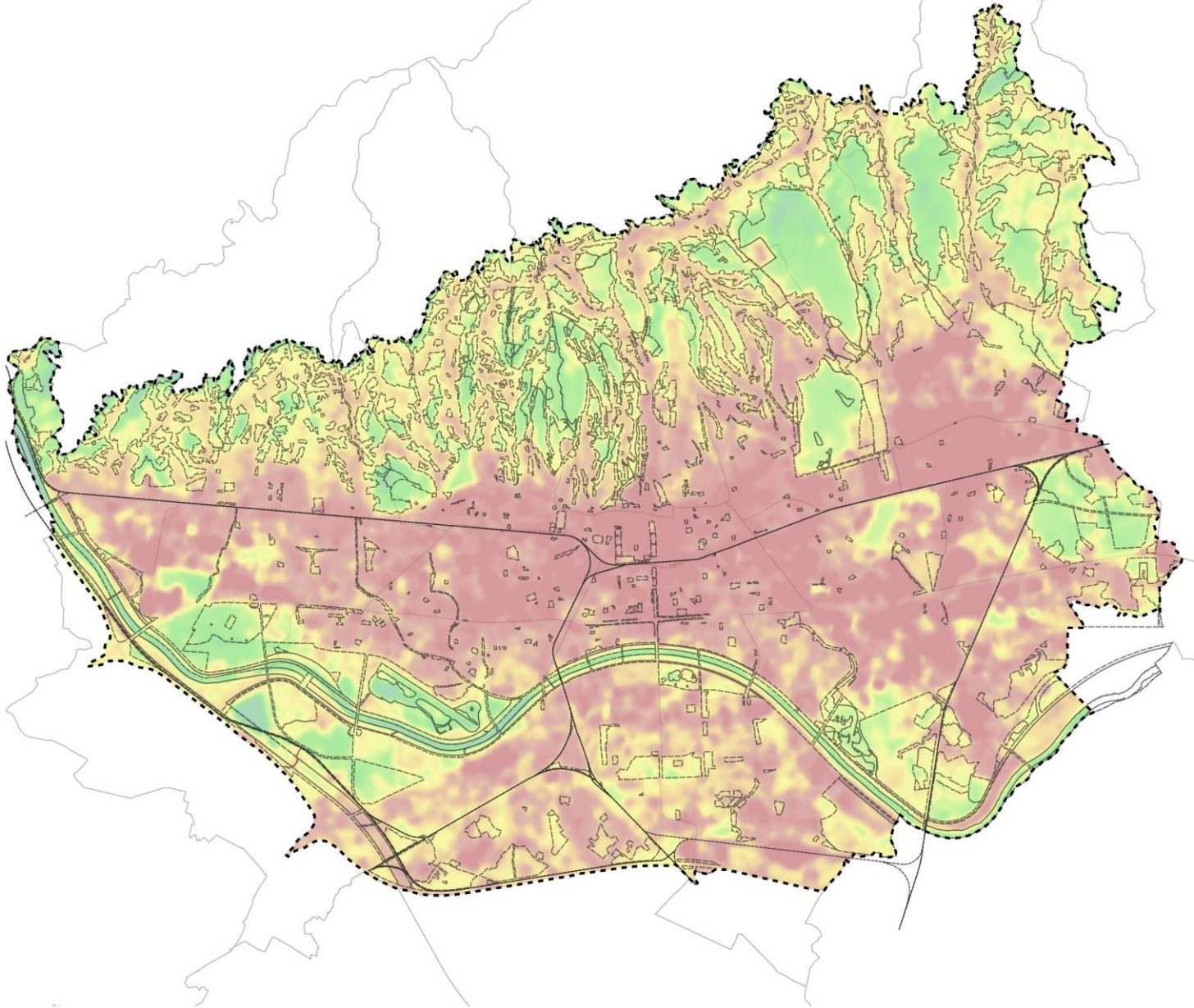
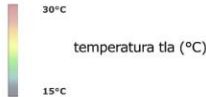
GENERALNI URBANISTIČKI PLAN GRADA ZAGREBA - izmjene i dopune 2024.

KARTOGRAM 9.
Urbani toplinski otok

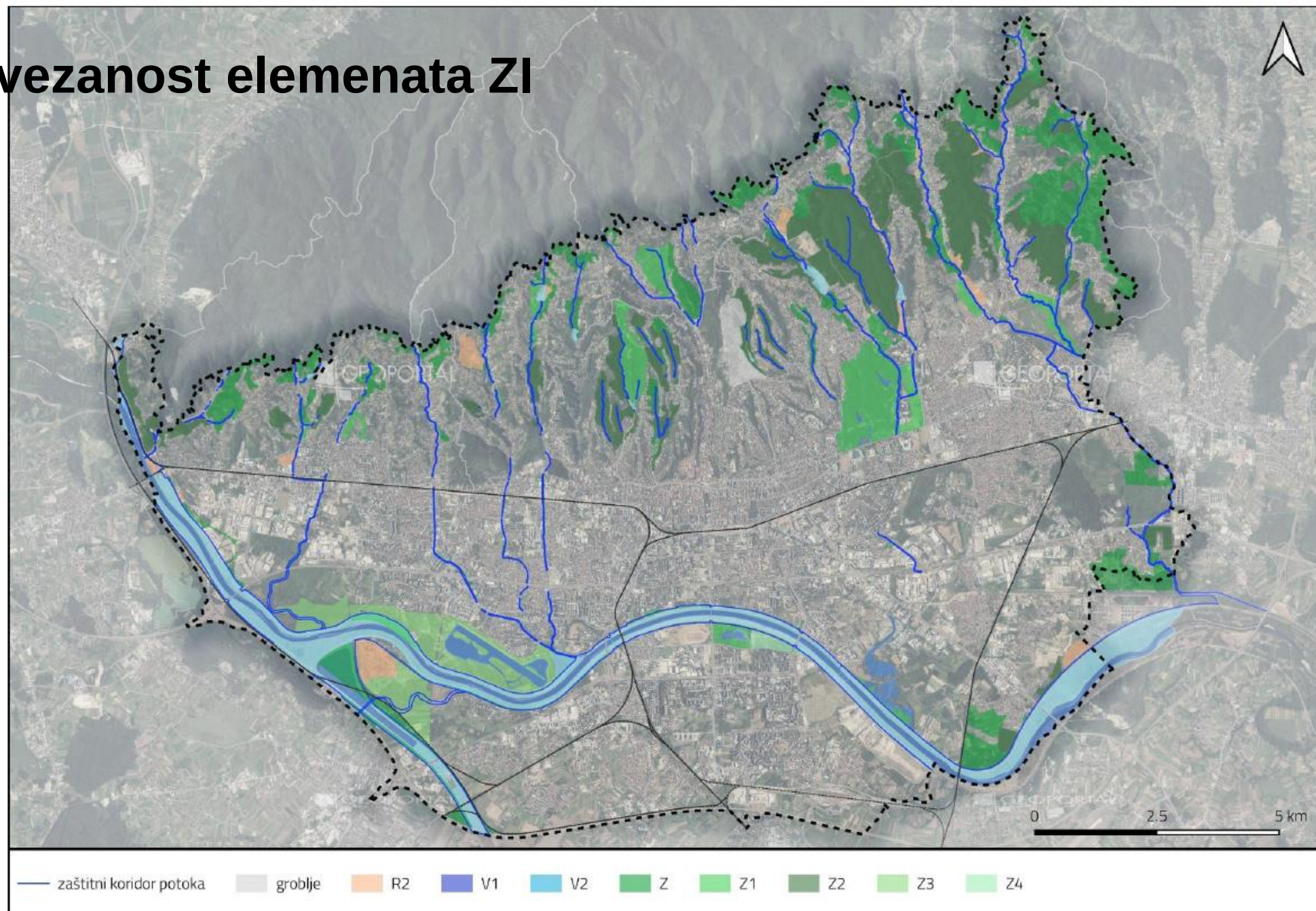
M 1:75.000

TUMAČ PLANSKOG ZNAKOVLJA

- granica Generalnog urbanističkog plana grada Zagreba
- željeznička pruga
- granice gradskih četvrti
- zelene namjene (R2, V1, V2, Z, Z1, Z2, Z3, Z4)

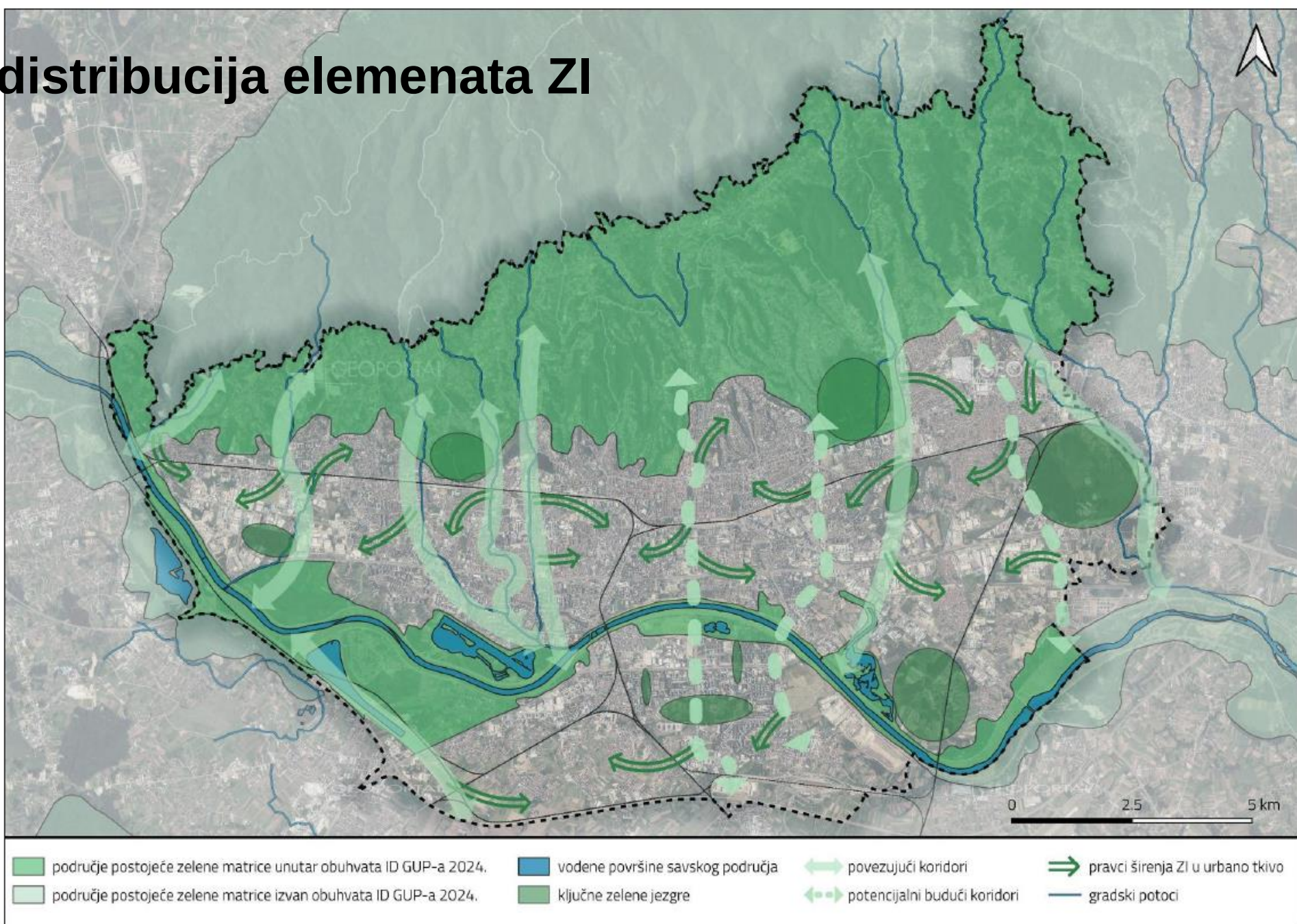
(Ne) povezanost elemenata ZI

Sl. 5. Površine zelenih namjena koje se nalaze u kontaktu (do 10 m udaljenosti) s koridorima potoka

Neravnomjerna distribucija elemenata ZI

- podsljemensko područje
- zelena zona duž rijeke Save s jezerima –
- modernistička stambena naselja s razmjerno velikim udjelom zelenih površina
- središnji izgrađeni predjeli grada

Sl. 6. Koncept razvoja mreže zelene infrastrukture grada Zagreba

Strategija zelene urbane obnove Grada Zagreba

7. SMJERNICE ZA UGRADNJU STRATEŠKOPLANSKOG OKVIRA U PROSTORNOPLANSKE DOKUMENTE

Strategija zelene urbane obnove Grada Zagreba predstavlja ključni strateški dokument koji definira razvoj mreže zelene infrastrukture i kružno gospodarenje prostorom i zgradama. Ovaj dokument naglašava važnost novih pristupa i koncepta te ih usmjerava prema konkretnim intervencijama na određenim lokacijama. U tom kontekstu, integracija ovih smjernica u postojeće prostornoplane dokumente od vitalnog je značenja za održivi prostorni razvoj na teritoriju Grada Zagreba. Ugradnjom smjernica ostvarit će se prostornoplane preduvjeti za provedbu većine aktivnosti čime će doći do ubrzanja provedbe SZUOGZ-a, a sinergija između strateških dokumenata i prostornih planova omogućit će bolju upotrebu resursa, očuvanje prirode i unaprijeđenje urbanog okoliša.

Smjernice su izrađene s ciljem ugradnje u Prostorni plan Grada Zagreba, Generalni urbanistički plan grada Zagreba i Generalni urbanistički plan Sesveta. Relevantne odredbe trebale bi se ugraditi i u planove nižeg reda kroz usklađivanje s navedena tri dokumenta kao i u Prostorni plan Parka prirode Medvednice.

U Tab. 41 je dan popis prijedloga za ugradnju u prostornoplane dokumente Grada Zagreba. Za svaki prijedlog definirana je razvojna aktivnost ili horizontalna mjera iz koje prijedlog proizlazi. Za aktivnosti koje su u Tab. 38 označene asteriskom (*) moguće je u Tab. 39 pronaći opis koji može doprinijeti razumijevanju povezanih prijedloga prilikom njihove ugradnje u prostornoplane dokumente.

Tab. 41. Popis prijedloga za ugradnju odrednica strateškoplanskog okvira SZUOGZ-a u prostornoplane dokumente Grada Zagreba

Horizontalna mjera / aktivnost	Prijedlog
/	Uvesti definicije zelene infrastrukture i kružnog gospodarenja prostorom i zgradama u pojmovnike <i>Pojasňenje: Premda ZPU definirana zelenu infrastrukturu, predložimo definiciju Europske komisije koju smo koristili u Strategiji i koja više odgovara onome što želimo postići.</i>
HM1	Određiti da u novoplaniranim zonama stambene i mješovite namjene prirodni teren mora činiti najmanje 30 % površine zone Nastojati postići da u postojećim zonama stambene i mješovite namjene prirodni teren čini najmanje 30 % površine zone
HM1, HM14	Određiti da u postojećim zonama stambene i mješovite namjene ne smije doći do smanjenja postojeće površine pod prirodnim terenom

Horizontalna mjera / aktivnost	Prijedlog
HM14	U zonama gospodarske namjene povećati minimalni udio površine građevne čestice koji mora biti uređen kao zelena upojna površina na 30 %
HM2	Definirati minimalnu cjelovitu površinu prirodnog terena u zonama gospodarske namjene
HM14	Uvesti obvezu sadnje stabla i grmlja na zelenim površinama u zonama gospodarske namjene radi okolišnih, klimatskih i ekoloških koristi
HM2	Preispitati planirane neostvarene cestovne prometnice koje bi po izgradnji rezultirale fragmentacijom šumskog zemljišta
HM2	Predvidjeti smještanje komunalno-komunikacijske infrastrukture (cijevi) u infrastrukturne koridore umjesto u zelene površine gdje god je to moguće
1.1.3.1, 1.1.3.2	Izraditi relevantne kartografske podloge na temelju izrađenog operativnog plana umrežavanja zelenih i vodenih površina i koridora u mrežu zelene infrastrukture Grada Zagreba <i>Izraditi standarde uređenja za pojedinačne tipove zelenih i vodenih površina i definirati provedbene procedure</i> Preispitati planske kategorije namjene zemljišta za javne i zaštitne zelene površine (Z1–Z4, Z) i uskladiti sa standardima uređenja za pojedinačne tipove zelenih i vodenih površina Dvorišta oko odgojno-obrazovnih institucija uređivati na način da budu multifunkcionalna <i>Pojasňenje: dvorišta odgojno-obrazovnih institucija trebaju uključivati raznolike sadržaje i zone koji će pružiti podlogu za velik spektar tjelesnih i edukativnih aktivnosti (sportske terene, zone za igru, zone za odmor od učenja te zone za školu u prirodi).</i> Sportsko-rekreativne zone uređivati kao multifunkcionalne zone <i>Pojasňenje: sportsko-rekreativne zone trebaju uključivati terene za što raznolikije sportsko-rekreativne aktivnosti (nogometna igrališta i tereni i/ili sadržaji za druge sportove i rekreativne aktivnosti poput odbojke na pijesku, košarke, penjanja po užetu i sl.).</i> <i>Izraditi standarde uređenja ulica, trgova, parkirališta, tržnica, groblja te biciklističkih i pješačkih staza radi integracije u mrežu zelene infrastrukture i definirati provedbene procedure</i>
1.1.4.1	Na površinskim parkiralištima postavljati procjedne ili vodopropusne podloge radi povećanja infiltracije oborinskih voda u tlo i smanjenja pritiska na sustav cijevne odvodnje voda
1.1.4.2, HM14	Na površinskim parkiralištima planirati zeleni otok sa stablom između svaka tri parkirna mjesta

Vitaprojekt d.o.o., Zagreb, 2023.

Cilj 1: Javne potrebe i javni interes

- sustavno planiranje površina za škole i vrtiće
- planiranje drugih javnih namjena
- površina D namjene povećana za 18 ha
- integracija zahtjeva javnopravnih tijela
- omogućavanje lakše realizacije javnih i društvenih sadržaja
- prioritiziranje pješačkog i biciklističkog prometa

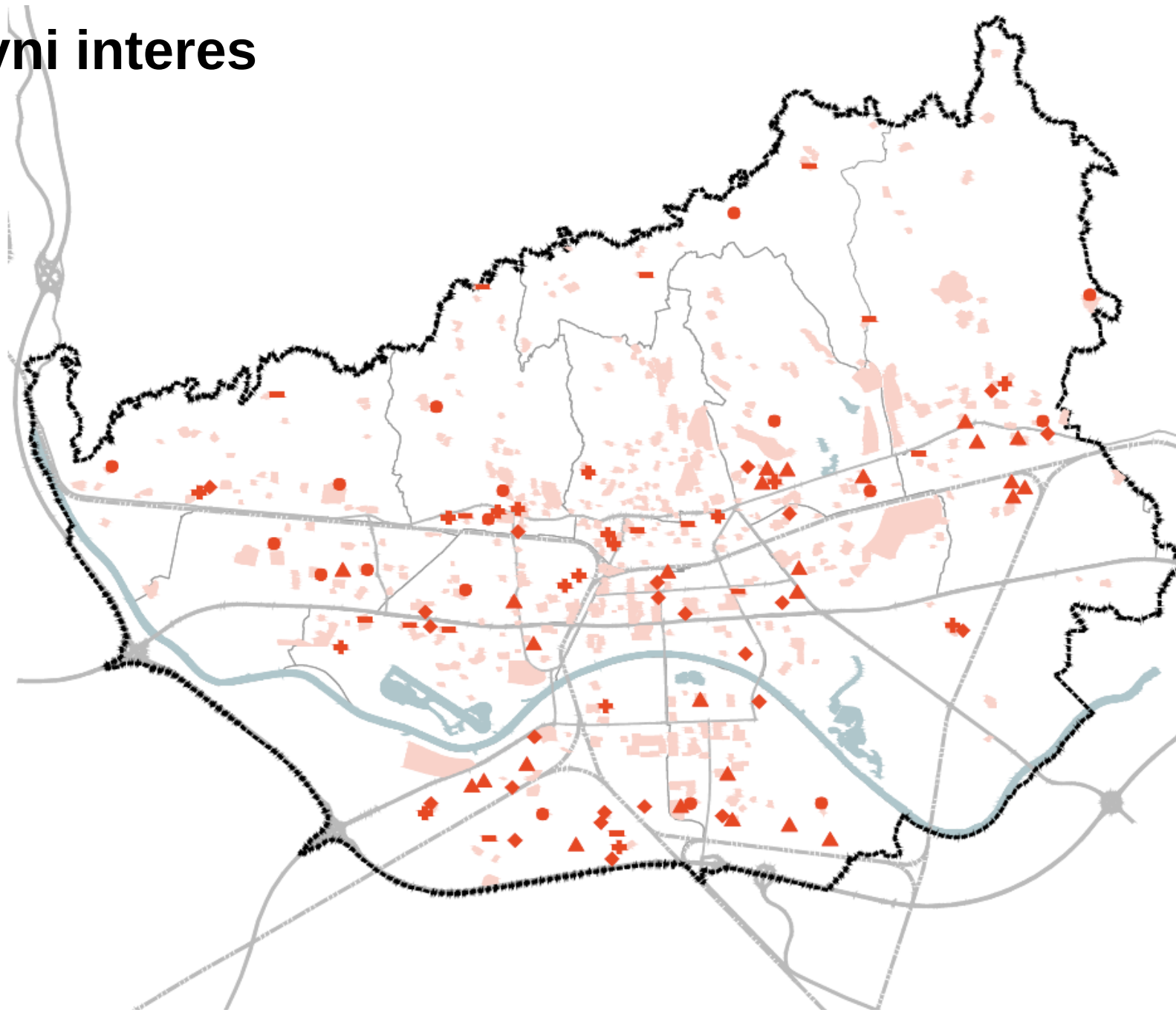
Javne potrebe i javni interes

TUMAČ PLANSKOG ZNAKOVLJA

- granica Generalnog urbanističkog plana grada Zagreba
- granice gradskih četvrti
- postojeće zone javne i društvene namjene

VRSTA IZMJENE ILI DOPUNE

- novoplanirana zona
- proširenje postojeće zone
- formiranje zone kao usklađenje s postojećim stanjem
- preraspodjela ili prenamjena postojeće zone javne i društvene namjene
- smanjenje ili ukidanje zone

Cilj 3: Održivi prostorni razvoj

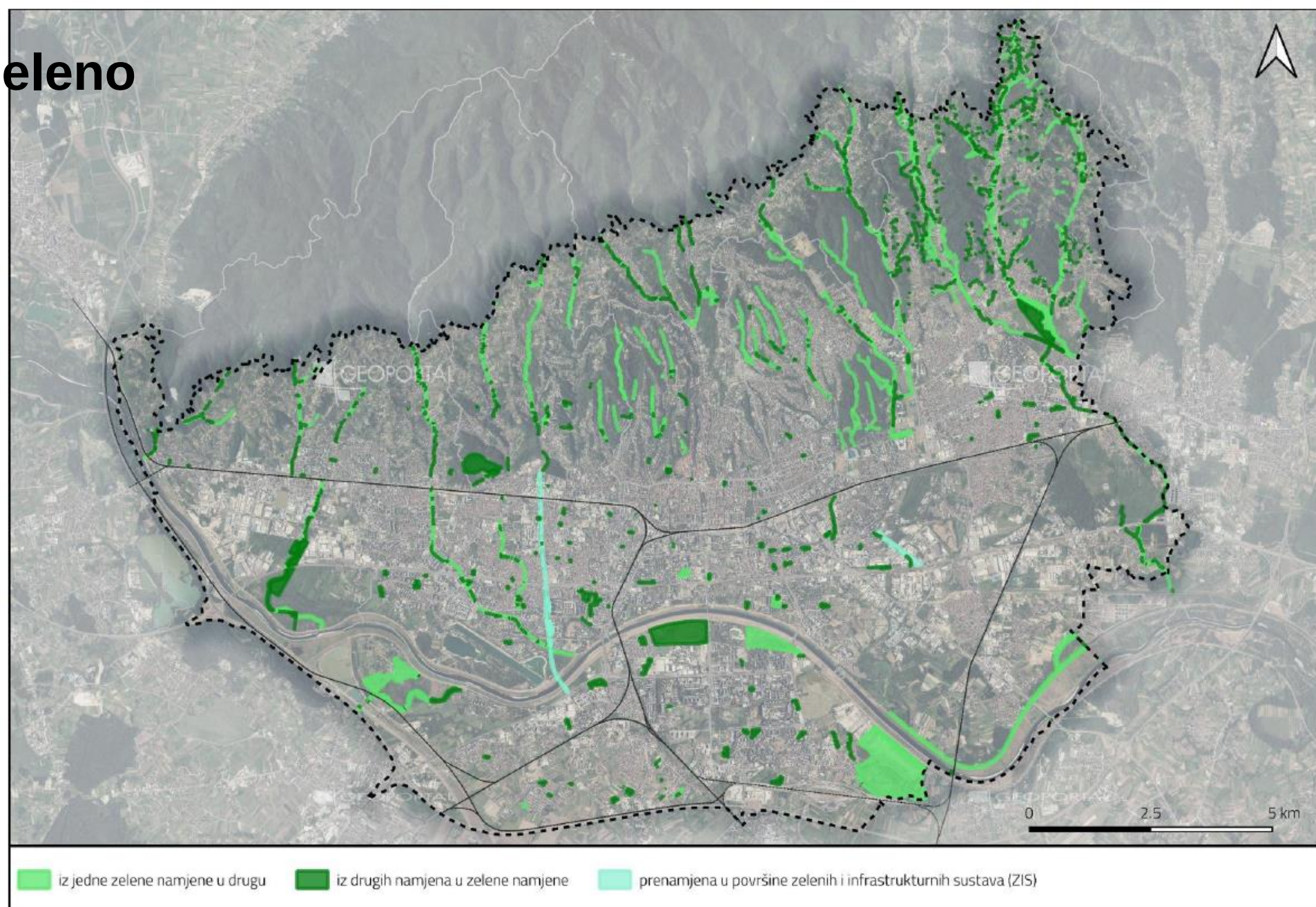
- uvođenje reda u prostor reguliranjem uvjeta za iskaz visine građevine, uvjeta za istake, gradnju na regulacijskoj liniji itd.
- mješovita namjena gradskog središta (M0)
- izmjena pretežitosti u mješovitoj-pretežito poslovnoj namjeni (M2)
- zaštita predjela individualne gradnje (izmjena uvjeta gradnje – max. GBP i minimalni udio prirodnog terena, limitiranje maksimalnog broja samostalnih uporabnih jedinica)
- sustavna izmjena odredbi u svim urbanim pravilima
- zaštita dovršenih naselja
- uvođenje pravila za standarde stanogradnje
- standardi gradnje i građevni red
- obveze izrade novih urbanističkih planova uređenja
- revidiranje popisa gradskih projekata, izmjena uvjeta provedbe gradskih projekata
- revidiranje uvjeta provedbe urbanističko-arhitektonskih natječaja

Cilj 2: Zagreb – zeleniji grad

- novi parkovi - površine Z1 namjene povećane za 36 ha
- sustavno planiranje potoka - nova namjena (V3)
- sustavno planiranje zelene infrastrukture – uvedene površine kombiniranog zelenog i infrastrukturnog sustava (ZIS) – prednost nemotoriziranim oblicima prometa
- smanjenje izgrađenosti / povećanje postotka minimalnog prirodnog terena
- revizija odredbi za minimalnu površinu prirodnog terena u svim urbanim pravilima
- obveza visokog zelenila na građevinskim česticama
- zaštita elemenata parkovne arhitekture koji se štite mjerama plana
- zaštita zelenila planiranih naselja druge polovice 20. stoljeća
- standardi planiranja javnih prostora - rješenja temeljena na prirodi
- obveza ozelenjivanja parkirališta
- poticanje korištenja obnovljivih izvora energije

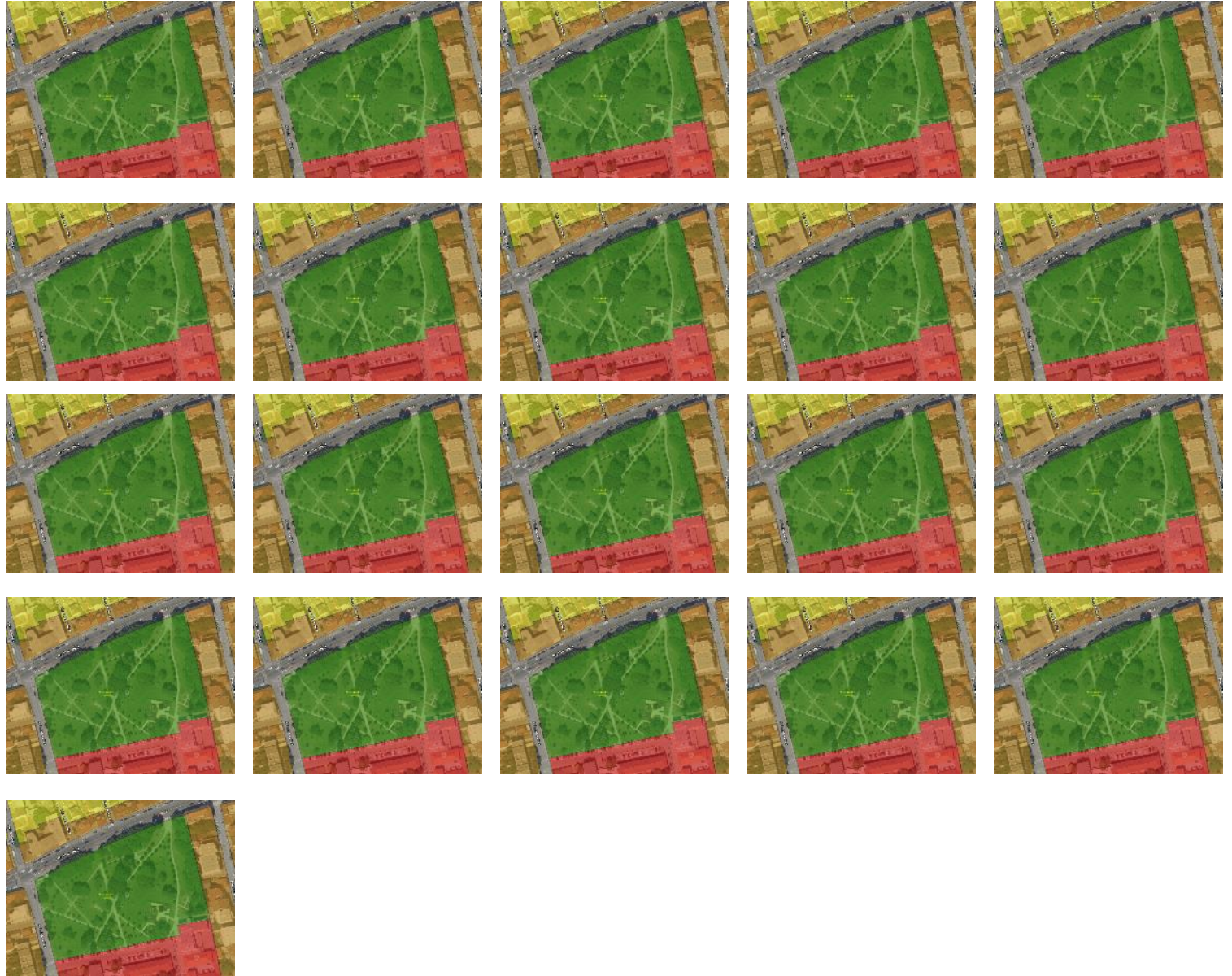
Prenamjene u zeleno

Sl. 9. Pregled promjena u zelenim namjenama u prijedlogu ID GUP-a 2024. u odnosu na ID GUP-a 2016.

Zagreb – zeleniji grad

Novi parkovi

Z1:

2016: 973 ha

2024: 1009 ha

+ 36 ha

Zagreb – zeleniji grad

Sustavno planiranje zelene infrastrukture

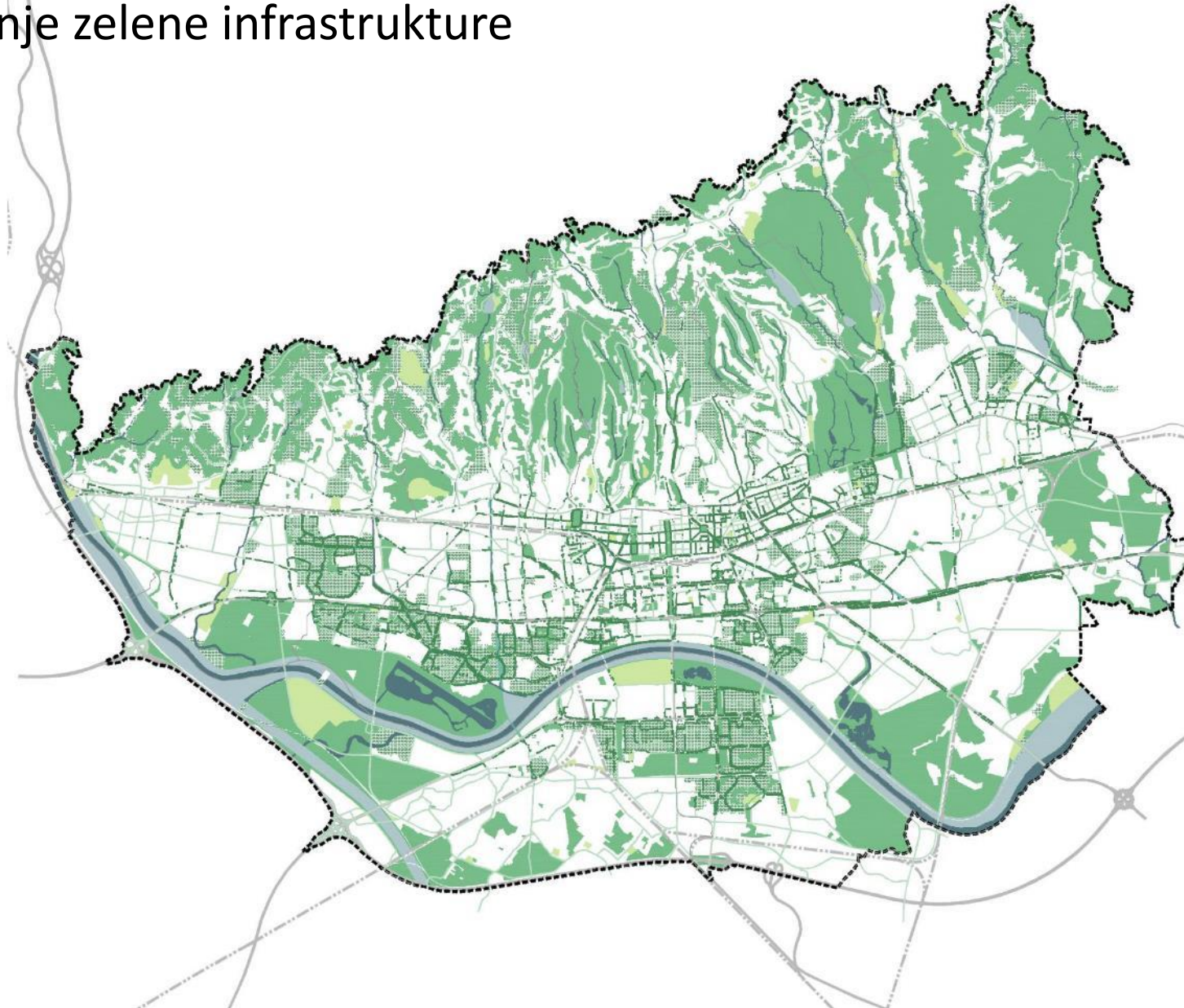
GENERALNI URBANISTIČKI PLAN GRADA ZAGREBA - izmjene i dopune 2024.

KARTOGRAM 6. ZELENA INFRASTRUKTURA

M 1:75.000

TUMAČ PLANSKOG ZNAKOVLJA

- granica Generalnog urbanističkog plana grada Zagreba
- granice gradskih četvrti
- zelene površine (Z, Z1, Z2, Z3, Z4)
- sportsko - rekreacijska namjena - sport bez gradnje (R2)
- vode i vodna dobra (V1, V2, V3)
- površine zelenih i infrastrukturnih koridora (ZIS)
- zaštićeni i evidentirani dijelovi prirode (kartogram 4c)
- postojeći drveći uz prometnice i vodne površine
- obaveza ili prijedlog planiranja drveća uz prometnice

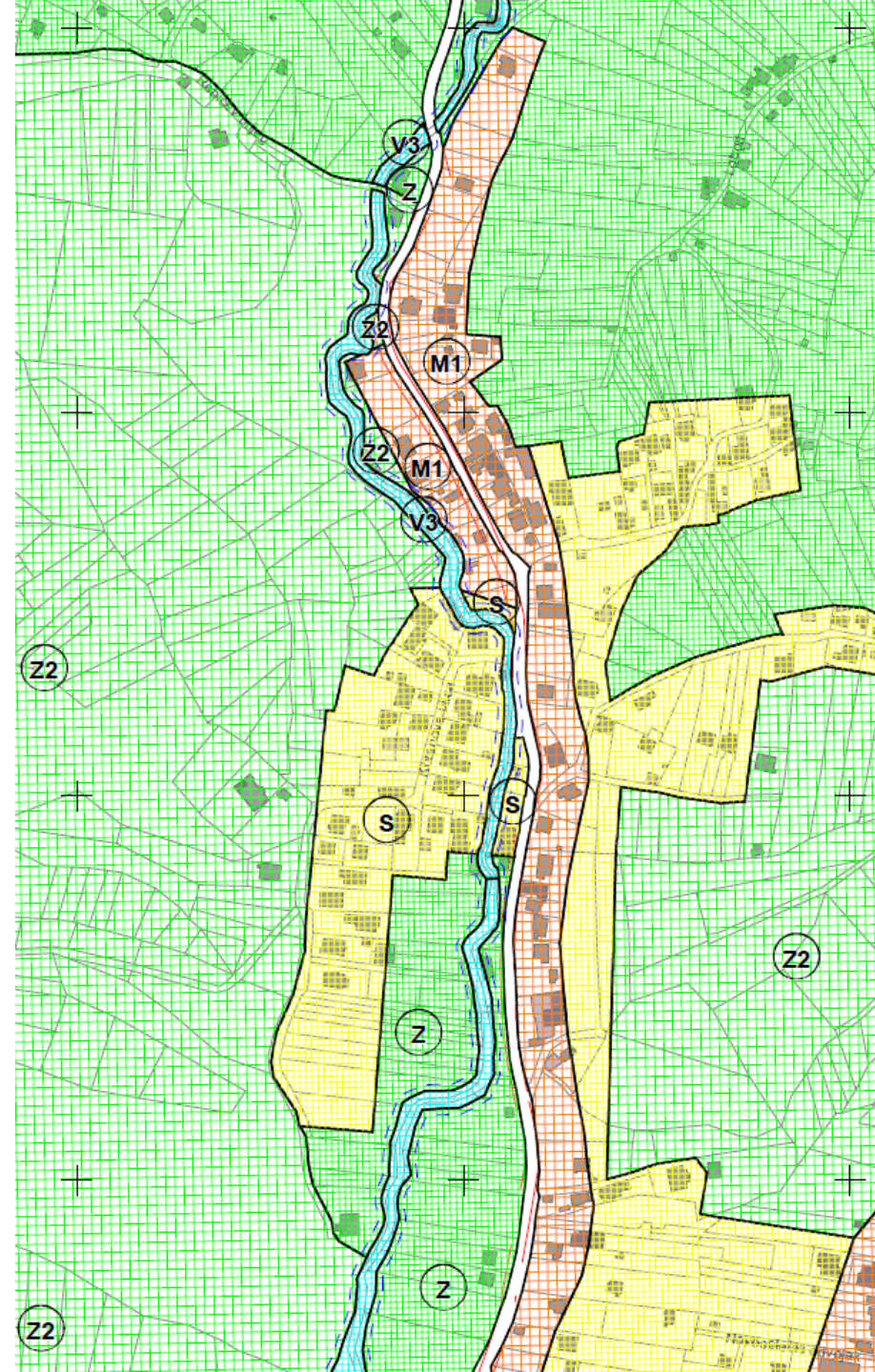
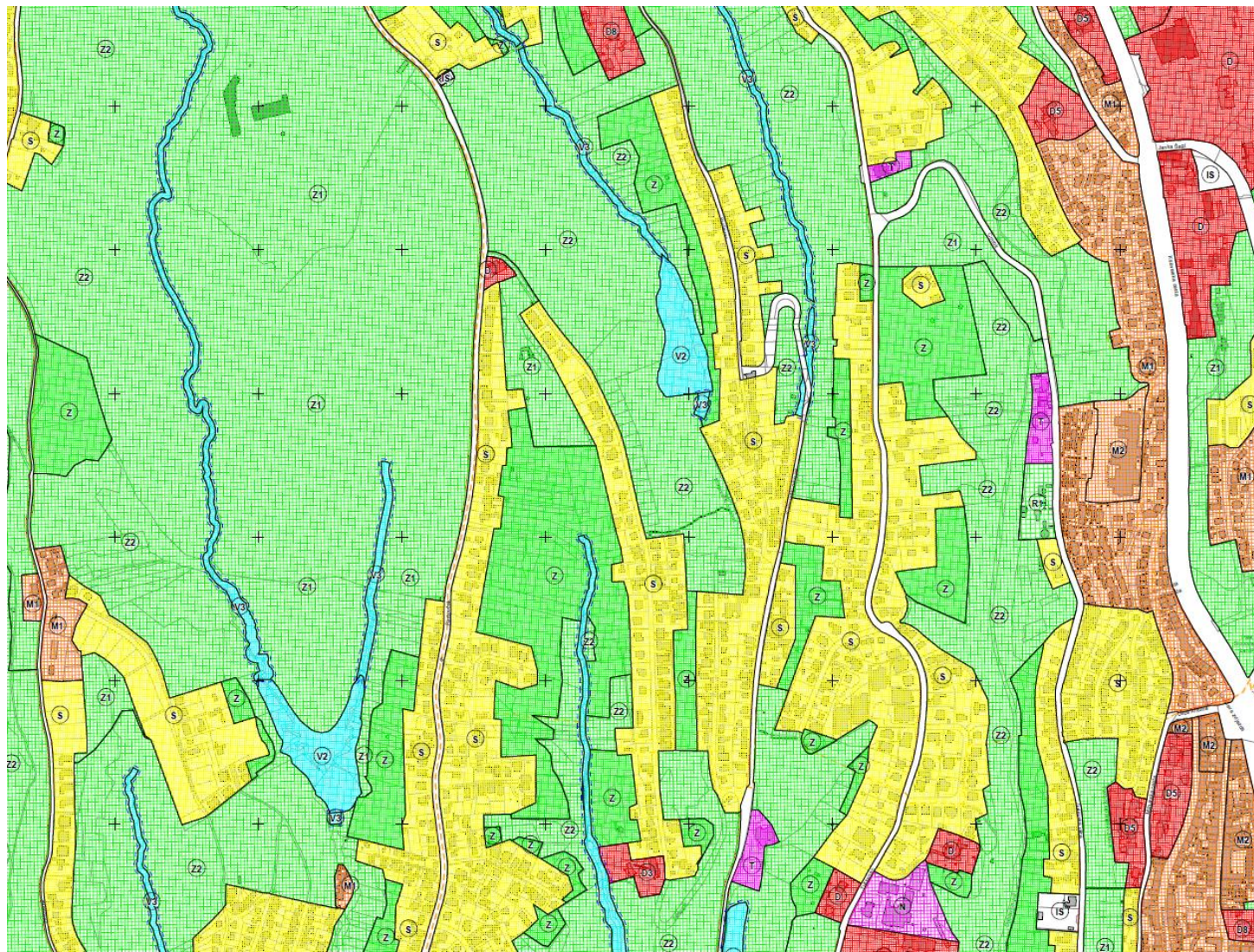
HOISTELI
IZRADE

IZRAĐIVAČ
PLANA

Grad Zagreb
Gradski ured za
prostorno uređenje
naselja i strategijsko
planiranje

zavod za
prostorno
uređenje
grada
zagreba

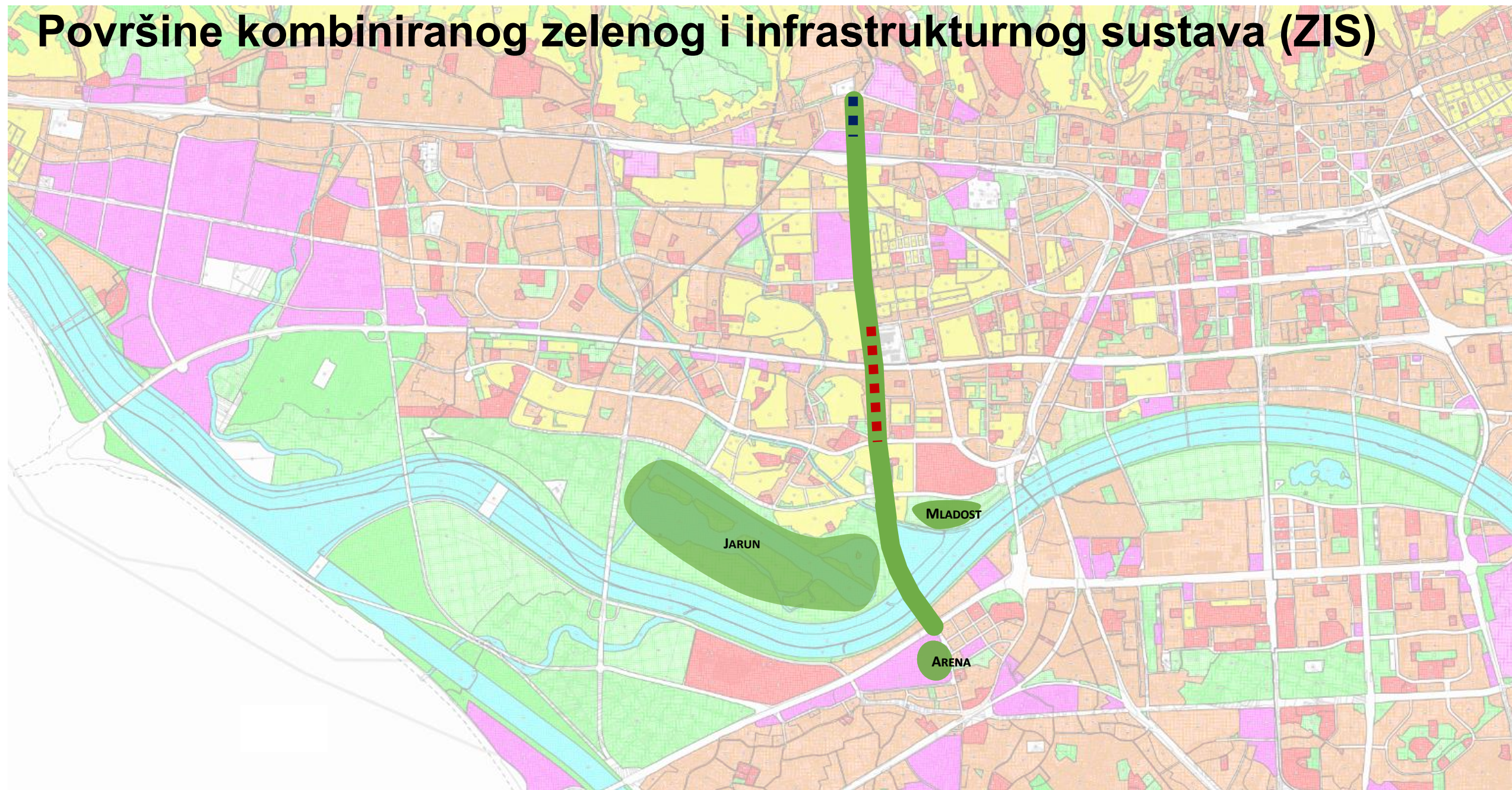
Potoci kao dio ZI

Potoci kao dio ZI

Površine kombiniranog zelenog i infrastrukturnog sustava (ZIS)

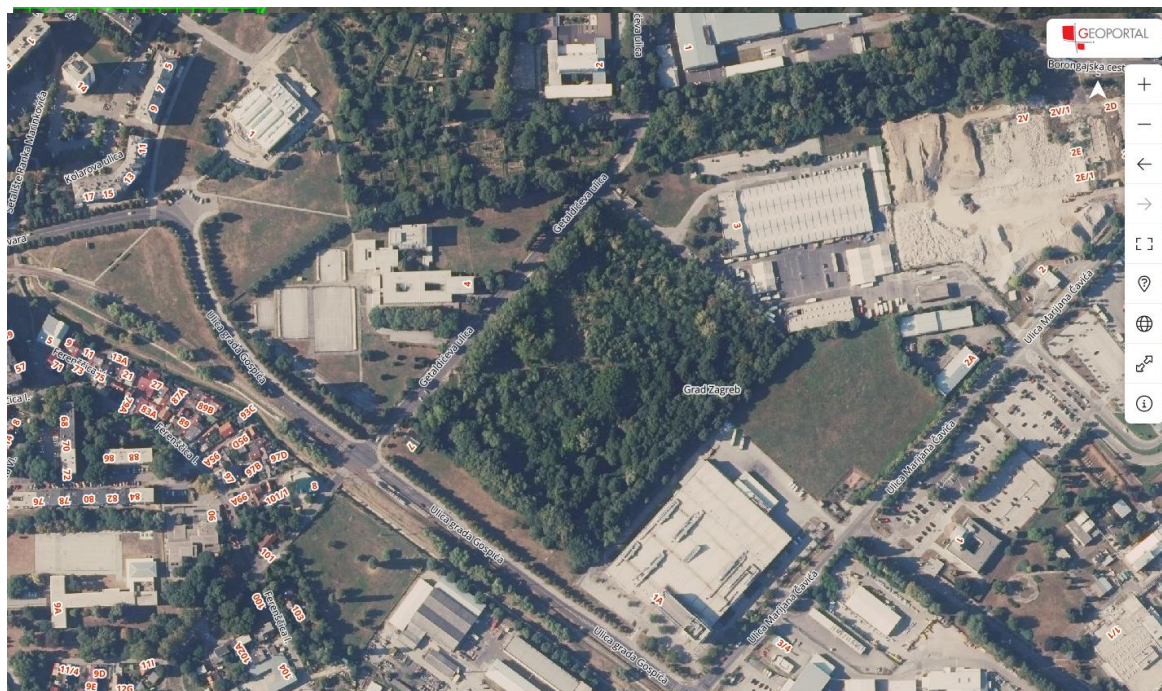
Dopuna i zaštita posebno vrijednih područja i cjelina

Najveće promjene dogodile su se u popisu posebno vrijednih dijelova prirode gdje su dodana 132 elementa parkovne arhitekture.

Premda je dio elemenata na ovom popisu izdvojen i na karti korištenja i namjene prostora u zone zelenih namjena, najveći dio elemenata čine parkovno uređene površine u okviru zona drugih namjena koje se na ovaj način štite od izgradnje i ogoljenja od vegetacije.

Dopuna i zaštita posebno vrijednih područja i cjelina

2021.

2024.

Zagreb – zeleniji grad

Zeleniji grad u dijelu planiranja prometa

- Na području cijeloga grada, a osobito u gradskom središtu, planira se humanizacija i transformacija autocentrične ulične mreže **prioritizacijom pješačkog i biciklističkog prometa** u raspodjeli prometnih površina te planiranjem zelenih zona uz **preporuku korištenja rješenja utemeljenih na prirodi**.
- **Prednost javnom prijevozu i nemotoriziranim oblicima prometa**
- Planiranje P+R parkirališta
- Omogućavanje izvedbe biciklističkih staza i traka, **uvjeti za PGMB**
- Omogućavanje uređivanje pješačkih zona i u koridorima ulica (mišljenje Zavoda + suglasnost ureda za promet)
- **Obveza izrade smjernica za oblikovanje javnih prostora**
- **Obveza ozelenjivanja parkirališta s više od 20 PM (1 stablo na 4 PM)**

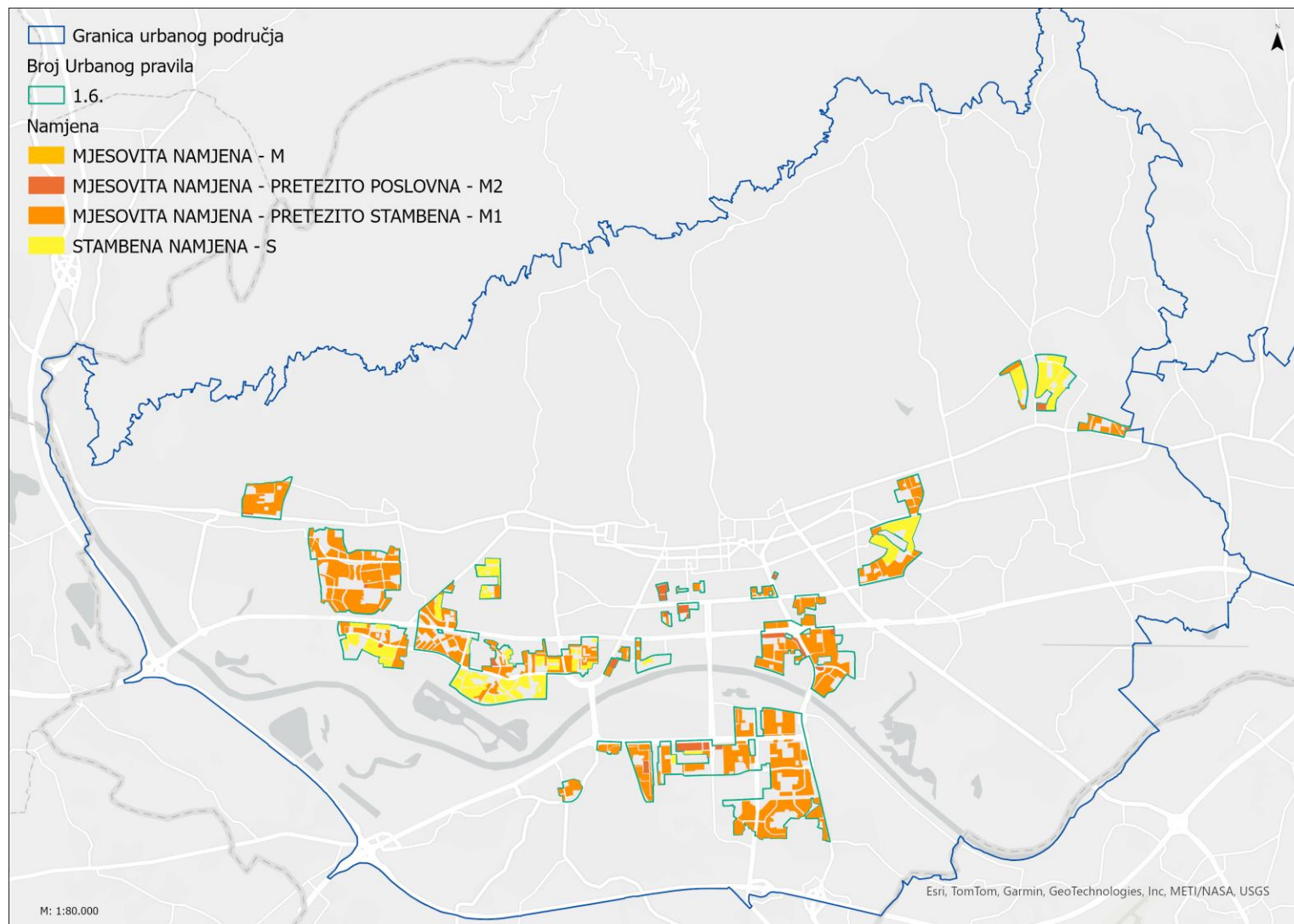
Zaštita planiranih naselja druge polovice 20. stoljeća

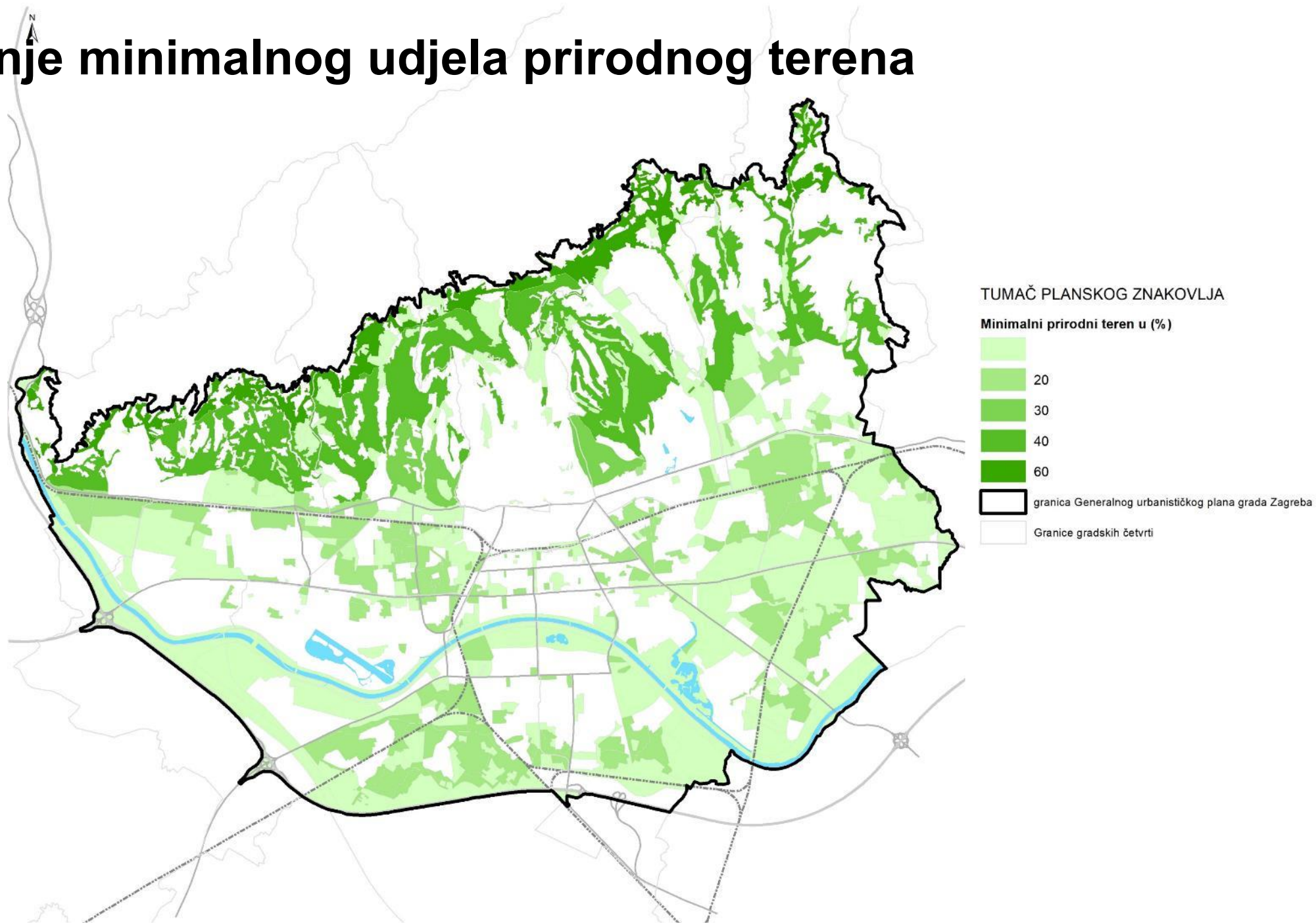
Zaštita planiranih naselja druge polovice 20. stoljeća

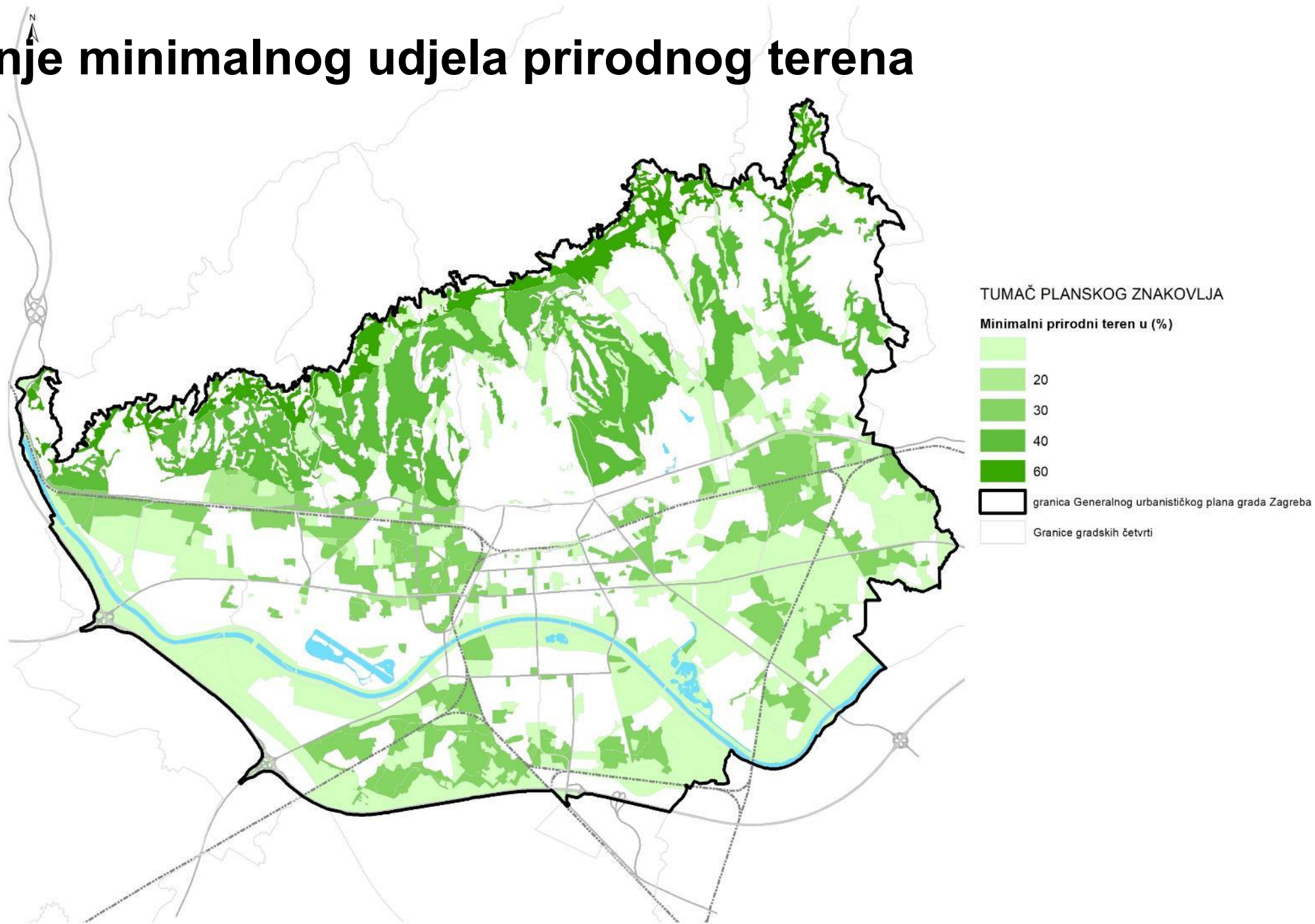
Zaštita planiranih naselja druge polovice 20. stoljeća

Povećanje minimalnog udjela prirodnog terena

Povećanje minimalnog udjela prirodnog terena

Sustavno planiranje drvoreda

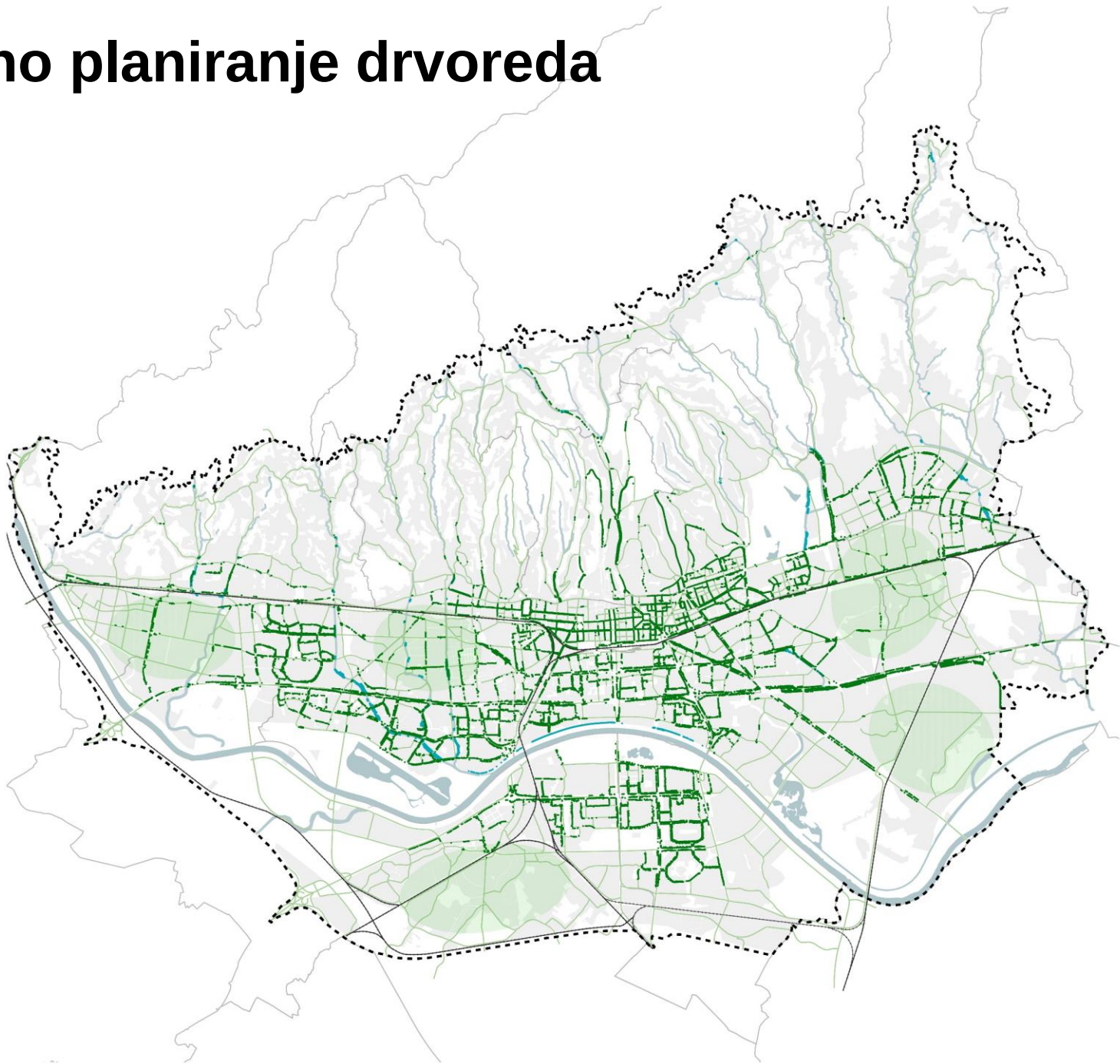
GENERALNI URBANISTIČKI PLAN GRADA ZAGREBA - izmjene i dopune 2024.

KARTOGRAM 10.
Drvoredi uz prometnice i vodene površine

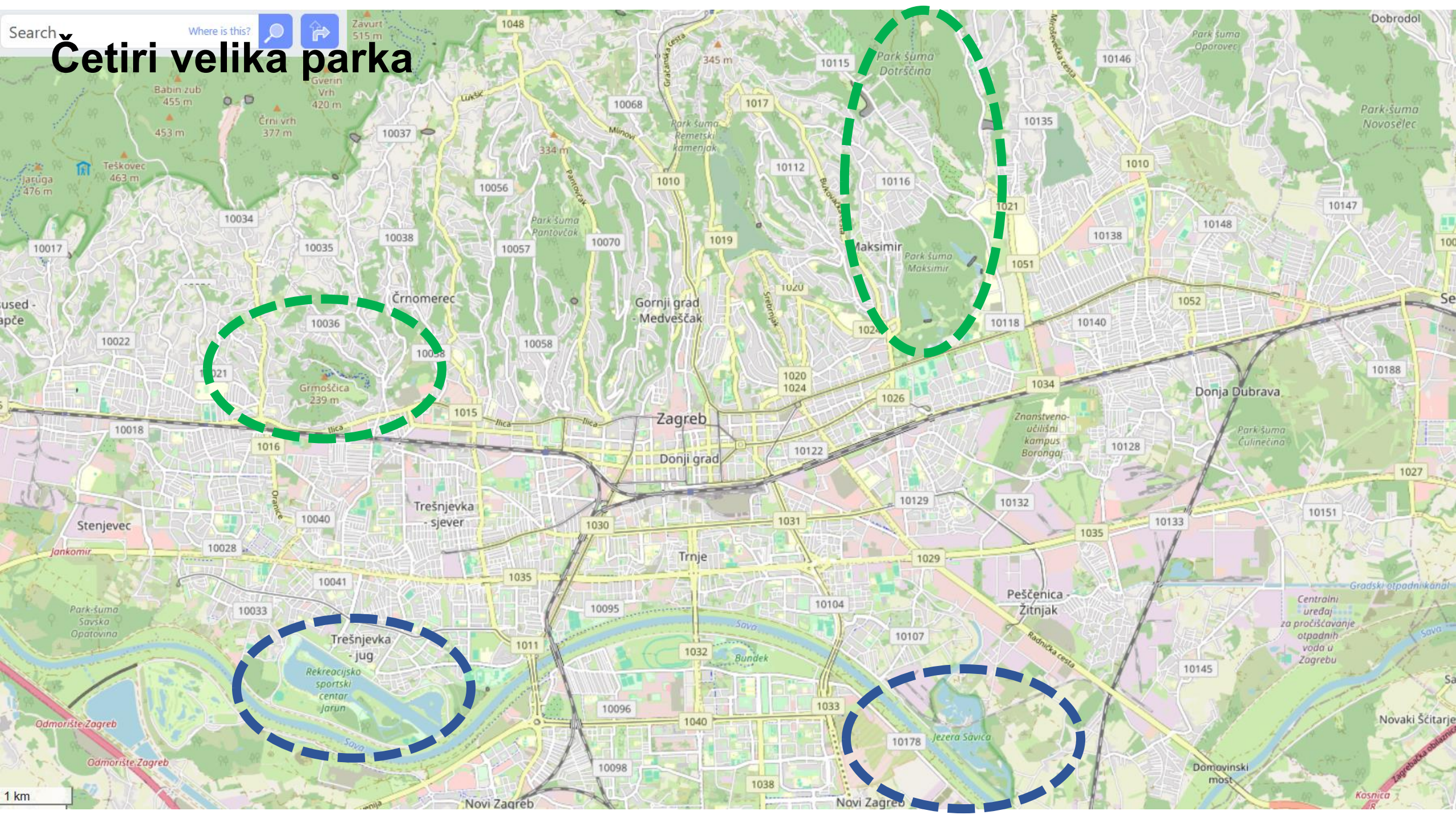
M 1:75.000

TUMAČ PLANSKOG ZNAKOVLJA

- granica Generalnog urbanističkog plana grada Zagreba
- željeznička pruga
- granice gradskih četvrti
- obaveza ili prijedlog planiranja drvoreda uz prometnice
- postojeći drvoredi uz potoke i vodene površine
- postojeći drvoredi uz prometnice
- vodne površine i potoci
- građevinska područja

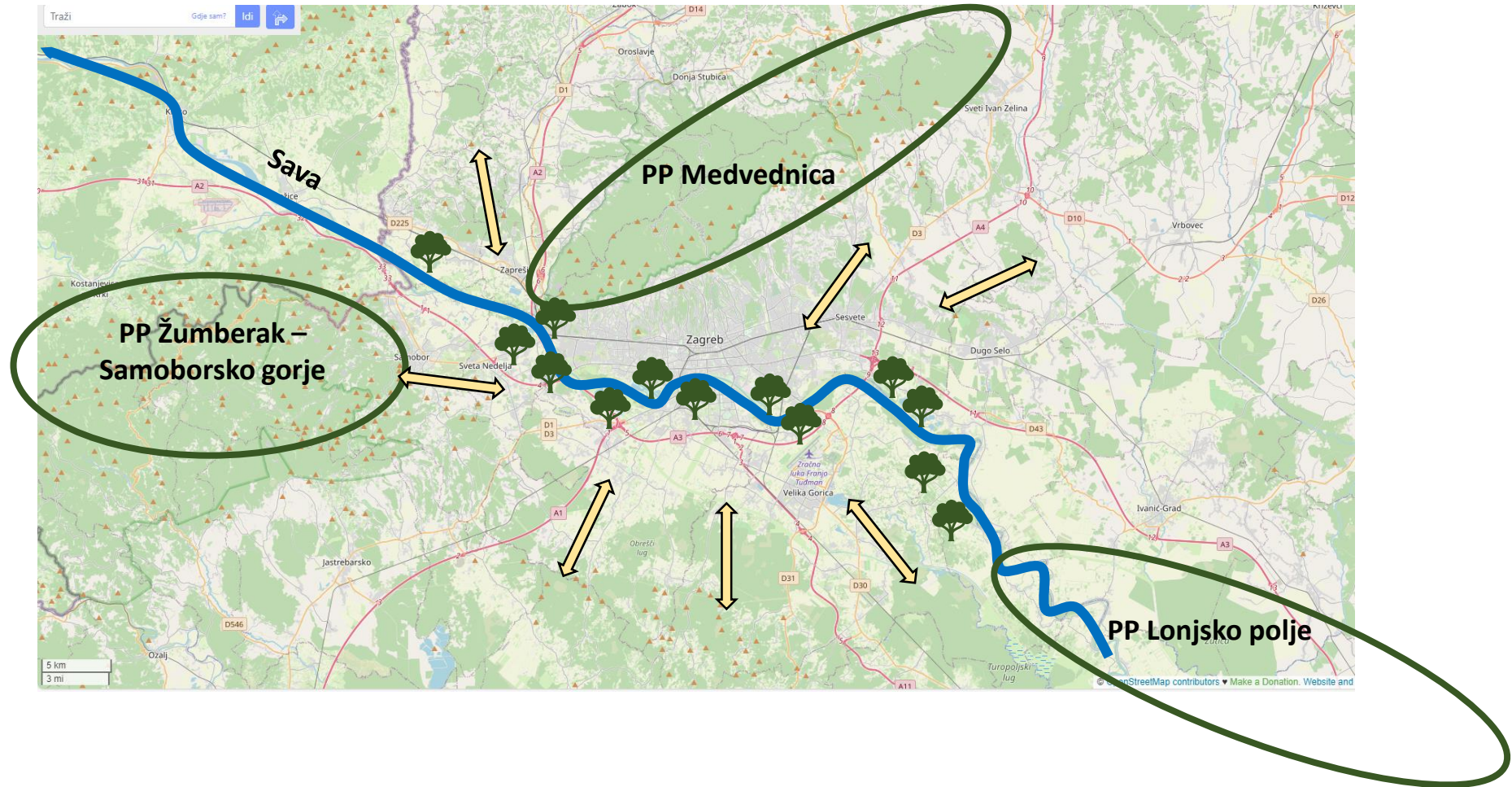

Vizija Zagreb 2050

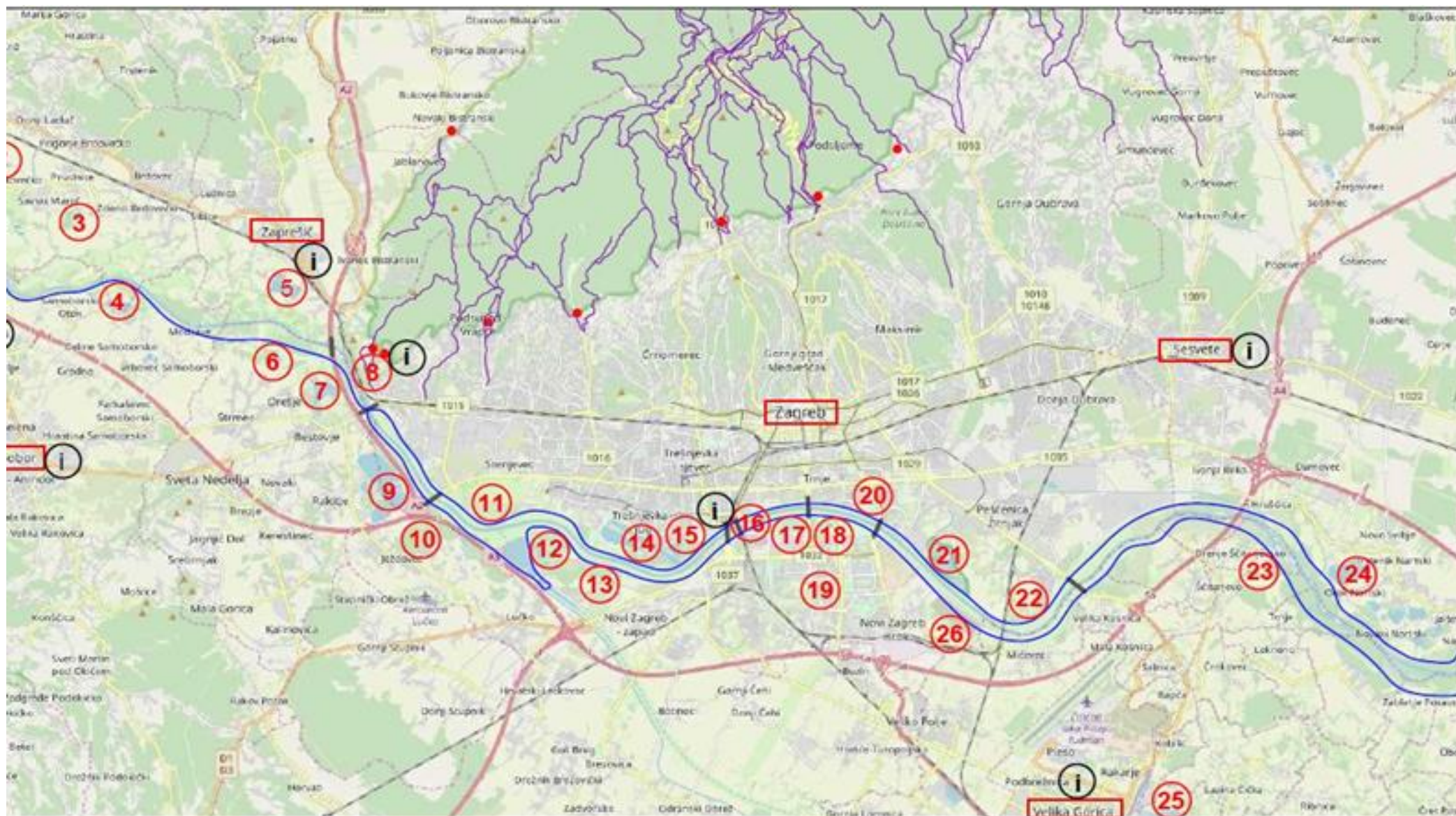

Četiri velika parka

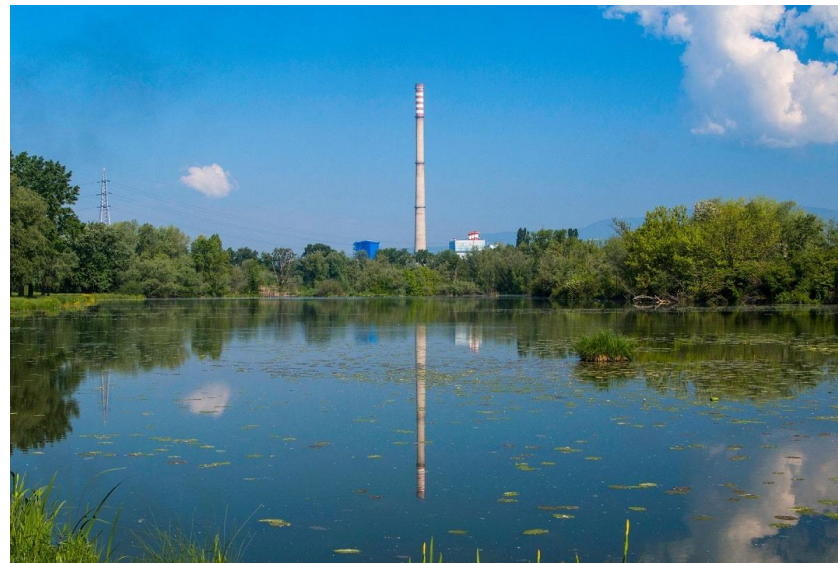
Savski park

Savski park

Savski park

Park Novi Zagreb

Hvala na pažnji

Zeleni pristupi u prostornom planiranju za održivije i otpornije gradove

Nikša Božić <niksa.bozic@zagreb.hr>
Društvo arhitekata Zadra, 9. prosinca 2025.